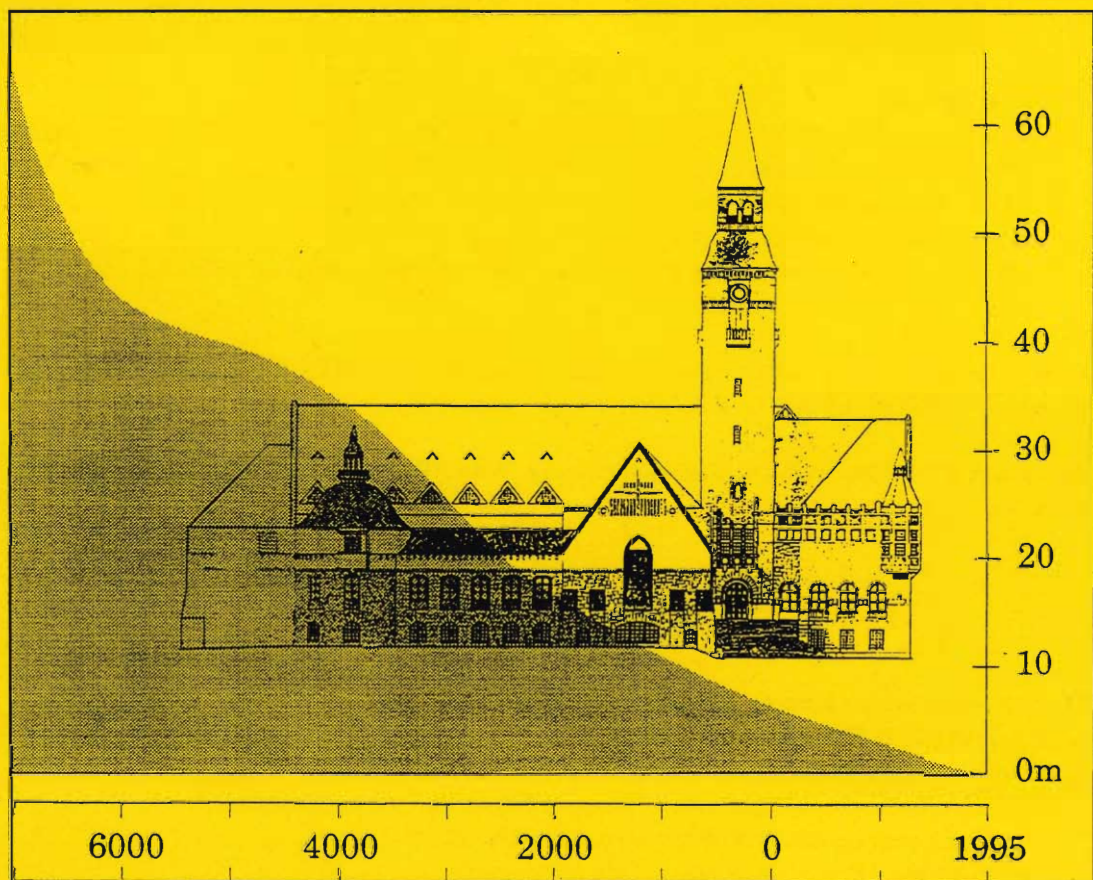

MUINAISTUTKIJA

1/1995

SUOMEN ARKEOLOGINEN SEURA RY

MUINAISTUTKIJAJA

SUOMEN ARKEOLOGISEN SEURAN TIEDOTUSLEHTI

1/1995

Vastaava toimittaja:

Lauri Pohjakallio, Lounais-Hämeen museo, Wahreninkatu 12, 30100 Forssa.
Puh. 916-55998

Toimituskunta:

Henrik Asplund, TY arkeologian osasto, Henrikinkatu 2, 20500 Turku. Puh. 921-2620259
Tuija Kirkinen, HY arkeologian laitos, PI 13, 00014 Helsingin yliopisto. Puh. 90-191 3479
Eero Muurimäki, Kauppakatu 19 B 20, 40100 Jyväskylä. Puh. 941-616 881
Jari Okkonen, Oulun yliopisto, historian laitos, pl 111, 90571 Oulu. Puh. 981-5532 236
Helena Ranta, museovirasto, PI 913, 00101 Helsinki. Puh. 90-4050 256

Muinaistutkija ilmestyy neljä kertaa vuodessa. Painos 120 kpl. ISSN 0781-6790. Taitto: Tuija Kirkinen. YLIOPISTOPAINO, PIKAPAINO, Helsinki 1995.

Etukannen kuva: Museovirasto. Takakannen kuva: Wäre 1991: Rakennettu suomalaisuus. SMYA 95, s. 56.

Sisällysluettelo

Suomen arkeologinen seura ry. Vuosikertomus 1994	1
Arkeologian päivät Oulussa 7.-8.4.1995	3
Opetusministeriölle muinaismuistolain uudistamisesta. <i>Anne Vikkula</i>	4
Sopimuksin arkeologian aluehallinnon "aitoon delegointiin". <i>Leena Lehtinen</i>	6
Pari vuosikymmentä esihistorian perusnäyttelyn tekoa. <i>Matti Huurre</i>	10
Suomen esihistoria Kansallismuseossa. <i>Ulla Lähdesmäki</i>	13
Kansallismuseon esihistorian näyttelyn pohjapiirros	16
Monumentaalisuuden armoilla. Suomen Kansallismuseon uusi esihistorian perusnäyttely. <i>Janne Vilkuna</i>	18
9000 vuotta Suomen alueen historiaa näyttelynä. <i>Juhani Kosted</i>	22
Meillä on jälleen ikioma esihistoria. <i>Björn Forsén</i>	24
Esihistoriaa etsimässä. <i>Raija Majamaa</i>	25
Esihistoriallinen iltapäivä Suomen Kansallismuseossa. <i>Satu Villikka ja Jyrki Heinämäki</i>	27
Opiskelemissa esihistoriaa Kansallismuseossa. <i>Pirjo Hamari</i>	29
Kauniita esineitä siististi vierekkäin. <i>Katri Kaunisto</i>	31
The Earliest Settlement in Scandinavia -symposiumi Ystadissa 10.-13.11.1994 <i>Heikki Matiskainen</i>	32

SUOMEN ARKEOLOGINEN SEURA ry

VUOSIKERTOMUS 1994

Suomen arkeologinen seura ry:n hallituksen puheenjohtajana toimintavuonna 1994 on toiminut Anne Vikkula, varapuheenjohtajana Ari Siiriäinen, sihteerinä Eeva-Liisa Schulz ja rahastonhoitajana Leena Ruonavaara. Muina hallituksen jäseninä ovat olleet Sirkku Pihlman, Lauri Pohjakallio ja Jussi-Pekka Taavitsainen. Hallitus kokoontui neljä kertaa. Seuran rekisteröityjä jäseniä vuoden lopussa oli 95.

Sääntömääräinen vuosikokous pidettiin 12.2.1994 Helsingin yliopiston arkeologian laitoksella. Vuosikokouksen yhteydessä Petri Halinen kertoi peuran pyynnistä Lapissa. Kokoukseen otti osaa 9 seuran jäsentä.

Sääntömääräinen vaalikokous järjestettiin 24.11.1994 Helsingissä Ravintola Ostrobotnian kabinetissa, ja siihen otti osaa 26 seuran jäsentä. Hallituksen puheenjohtajaksi toimintavuodeksi 1995 valittiin yksimielisesti hallituksen jäsen Sirkku Pihlman. Sirkku Pihlmanin ja erovuoroisten hallituksen jäsenten Leena Ruonavaaran ja Eeva-Liisa Schulzin tilalle valittiin uusiksi hallituksen jäseniksi Petri Halinen, Leena Lehtinen ja Milton Nunez suljetulla lipupäänestyksellä, kaksi heistä kolmivuotiskaudeksi 1995–1997.

Sääntömääräinen kevätkokous, joka oli suunniteltu pidettäväksi Lounais-Hämeeseen

suuntautuvan retken yhteydessä, peruuntui osanottajien vähyyden vuoksi (retkelle ilmoitautui 7 seuran jäsentä sekä 3 ulkopuolista!).

Sääntömääräinen syyskokous pidettiin 20.10.1994 Helsingin yliopiston arkeologian laitoksella ja siihen osallistui 12 seuran jäsentä. Syyskokous hyväksyi ensimmäisen kerran hallituksen sääntömuutosehdotukset. Sääntömuutokset hyväksyttiin toisen kerran vaalikokouksessa 24.11.1994.

Opetusministeriö myönsi keväällä 200 000 mk valtionapuvaroja Suomen arkeologiselle seuralle vuodeksi 1994 museoviraston arkeologian osaston arkiston mikrofilmauksen aloittamista varten. Määrärahalta saatiin kuvattua 860 korttia diaarikirjoja ja päälueteloa, 388 korttia inventointikertomuksia, 27 korttia kaivaus- ja tarkastuskertomuksia sekä 255 korttia raportteihin liittyviä karttoja. Kuvauksesta tehtiin sopimus Mikrofilm Systemsin kanssa. Työtä hoitamaan palkattiin Päivi Kontio ja Nina Strandberg. Käyttöön saatiin veloituksetta mikrofilmikorttien lukulaite.

Muinaistutkija ilmestyi 4 kertaa, sitä toimitti edelleen Lauri Pohjakallio, apunaan Helena Ranta. Jussi-Pekka Taavitsainen jatkoi Fennoscandia archaeologian toimittajana, ja FA XI ilmestyi joulukuun alussa.

Tuloslaskelma 1.1.1994 - 31.12.1994

Tulot	
Korot	548,00
Jäsenmaksut	3150,00
Fa:n myynti	7038,85
AFC:n myynti	1066,55
Fa:n avustukset (Akademia, Ahlström)	35000,00
Mikrofilmaus	200000,00
Lahjoitukset	9,00
	<u>246812,40</u>
Menot	
Toimisto- ja pankkikulut	1128,20
Jäsenmaksut	200,00
Kokouskulut (+onnitelusähke)	1386,50
Fa:n painatus- ym. kulut	44035,30
Muinaistutkija	2583,90
Mikrofilmaus	199830,70
	<u>246812,40 - 249164,60</u>
Tilikauden tappio	-2352,20
Fa:n varauksen siirto vuodelle 1995	-15000,00
Tilikauden alijäämä	<u>-17352,20</u>

Tase 1994

Vastaavaa		Vastattavaa	
Pankkisaamiset		Oma pääoma	32213,44
KOP	3245,95	Fa:n varauksen siirto vuodelle 1995	15000,00
SYF	25252,49	Tilikauden alijäämä	-17352,20
PSP 800011-1883776	1090,43		
PSP 800019-470122	111,82		
Käteiskassa	160,55		
	<u>29861,24</u>		<u>29861,24</u>

	Kokonaistase		Jäännöstase		Tulostili	
Käteiskassa	15466,65	15306,10	160,55			
Tilit	278158,09	248457,40	29700,69			
Korot ja lahjoitukset		557,00		557,00		557,00
Toimisto- ja pankkikulut	1128,20		1128,20		1128,20	
Jäsenmaksut	200,00	3150,00		2950,00		2950,00
Kokouskulut	1386,50		1386,50		1386,50	
AFC ja Fa	44035,30	43105,40	929,90		929,90	
Muinaistutkija	2583,90		2583,90		2583,90	
Mikrofilmaus	199830,70	200000,00		169,30		169,30
V. 1993 oma pääoma		32213,44	32213,44			32213,44
	<u>542789,34</u>	<u>542789,34</u>	<u>35889,74</u>	<u>35889,74</u>	<u>6028,50</u>	<u>35889,74</u>
V. 1994 oma pääoma					29861,24	
					<u>35889,74</u>	

ARKEOLOGIAN PÄIVÄT OULUSSA

7.-8.4.1995

PAIKKA: POHJOIS-SUOMEN TEOLLISUUSOPISTO POHTO, NALLIKARI.
HINTA: 350 MK, JOKA SISÄLTÄÄ MAJOITUKSEN KAHDEN HENGEN HOTELLITASOISESSA HUONEESSA (1 YÖ) JA ATERIAT (2 X KAHVIAAMIAINEN, 2 X LOUNAS, 2 X ILTAPÄIVÄKAHVI). ILMAN HOTELLIMAJOITUSTA KUSTANNUKSET OVAT 160 MK (SIS. ATERIAT).

JÄRJESTÄJÄ: SUOMEN ARKEOLOGINEN SEURA RY.
ILMOITTAUTUMISET: PETRI HALINEN, MUSEOVIRASTO, PL 913, 00101 HELSINKI (PUH 90-4050230, FAX 90-4050300) 15.3 MENNESSÄ.

ALUSTAVA OHJELMA (ESITELMÖITSIJÄT AAKKOSJÄRJESTYKSESSÄ, LOPULLINEN OHJELMA ILMOITETAAN MYÖHEMMIN). ESITELMIEN TODENNÄKÖISET ESITYSAJANKOHDAT OVAT PE KLO 11-17, LA KLO 9-16.

HALINEN, PETRI	PYYNTIKUOPPIEN KÄYTTÖ YHTEISÖTUTKIMUKSESSA
JARVA, EERO	
JUSSILA, TIMO	PYYNTIASUINPAIKKA JA RANTA
KORTENIEMI, ISMO	MAANNOSTUTKIMUKSESTA KASVILLISUUSANALYYSIIN. LUONNONMAANTIETEEN METODEDEJA INVENTOINTITUTKIMUKSESSA
KORTENIEMI, MARKKU	HISTORIALLISTISISTA JA AJALTAAN EPÄMÄÄRÄISISTÄ MUINAISJÄÄNNÖKSISTÄ —KOKEMUKSIA INVENTOINNISTA TORNION-LAAKSOSSA
KOTIVUORI, HANNU	PERÄPOHJOLAN INVENTOINNIN PROBLEMATIIKKA
LAVENTO, MIKA	RELATIVISMIN HÄIVÄHDYKSIÄ SUOMALAISESSA 1990-LUVUN ARKEOLOGIASSA
MAIJALA, PEKKA	MAATUTKAN KÄYTTÖ ARKEOLOGISESSA TUTKIMUKSESSA
MUURIMÄKI, EERO	SAARIJÄRVEN MUSEON KIVIKAUDEN KYLÄN RAKENNUS-ENNALLISTUKSET
NUÑEZ, MILTON	FYYSISESTÄ ANTROPOLOGIASTA
OKSALA, HILKKA	KIVIKAUDEN POHJOISET IHMISYHTEISÖT VIERAINA KULTTUUREINA: TUTKIJAN JA ESIHISTORIALLISTISEN TUTKIMUSAIHEEN VÄLISISTÄ VUOROVAIKUTUKSISTA
PAAVOLA, KIRSTI	“MAATUMISRUAHA”: KEMIAA JA EETTISIÄ ONGELMIA
SIIRIÄINEN, ARI	EKSPANSION JA MIGRAATION ONGELMA: ARKEOLOGI TEORIÖIDEN RISTEYKSESSÄ

ESITELMÄT JULKAISTAAN, MIKÄLI PITÄJÄT NIIN HALUAVAT, MUINAISTUTKIJAN SIVUILLA VUODEN 1995 AIKANA.

OPETUSMINISTERIÖLLE MUINAISMUISTOLAIN UUDISTAMISESTA

Anne Vikkula

Opetusministeriössä on valmisteltu kahden työryhmän esitysten pohjalta esitys uudeksi laiksi muinaismuistolain suojelusta. Tämän lakiehdotuksen johdosta on pyydetty kommentteja eri viranomaisilta, liitoilta ja yhdistyksiltä. Ihmetystäni herättää se, että mm. Suomen luonnonsuojeluliitto on jakelussa mainittujen listalla, mutta Suomen muinaismuistoyhdistys ry, Suomen arkeologinen seura ry ja Suomen keskiajan arkeologian seura ry puuttuvat. Näiden yhdistysten jäsenistö kuitenkin kaikkein kattavimmin edustaa juuri sitä ammattiryhmää, jonka työstä lakiuudistuksen mukaisten uudistusten toteuttamisessa on kysymys. Edelleen hämmästelen sitä, että kuulemistilaisuus on järjestetty aivan liian lyhyellä varoitusajalla asianmukaisen käsittelyn vaatimien hallitusten kokousten koollesamiseksi. Huolimatta ilmeisestä tarkoituksesta olla ottamatta huomioon edellämainittujen seurojen näkemyksiä, ja johdettua mahdottomuudesta saada hallitustani kokoon, pyydän saada esittää kommenttini omina mielipiteinäni.

Muinaismuistolakiuudistusehdotus henkii pyrkimystä hajoittaa arkeologista toimintaa maakuntiin. Mallina näyttävät olevan muissa pohjoismaissa käytössä olevat periaatteet. Muistutettakoon kuitenkin, että ammatissa toimivien arkeologien määrät ovat kyseisissä maissa moninkertaiset, jopa kymmenkertaiset Suomeen nähden. Samanlaiseen toiminnalliseen valmiuteen pääseminen kuin esimerkiksi Ruotsissa edellyttäisi muutaman kymmenen miljoonan markan vuosittaista lisäpanostusta. Voidaan pitää hurskasteluna kuvitelmaa siitä,

että tuollaiset summat olisi jostain saatavissa.

Minkään aikaisemman työryhmän, sen enempää kuin kyseisen lakiehdotuksenkaan, tekstissä ei ole kyetty selvästi erottamaan, mikä on tutkimusta, mikä suojelua ja mikä informaation levittämiseen tähtäävää toimintaa. Ongelma on arkeologikunnan sisäinen ja on aiheuttanut jatkuvaa keskustelua. Ei siis ole ihme, että lakiehdotuskin pitää sisällään seka-uuksia tässä suhteessa. Maakuntamuseoiden tehtäviin kuuluisi erityisesti paikallistason tiedonlevittäminen, muinaisjäännösten esitteleminen ja niiden hoito, joiden voidaan katsoa edellyttävän myös tarvittavassa määrin kaivaustoimintaa ja siihen liittyvää tutkimusta. Tämä on vaarallisella tavalla sekaantunut kysymykseen ns. pelastuskaivausten suorittamisesta, joka näyttää olevan joillekin tahoille tutkimusoikeuden symboli.

Irtainten muinaisjäännösten varastoinnin ja kaivausoikeuden siirtäminen maakuntamuseon tehtäväksi ei myöskään automaattisesti merkitse sitä, että sen mahdollisuudet tehdä arkeologista tutkimusta parantuisivat, vaan se tarvitsee myös sekä rahallisia että koulutuksellisia resursseja metodiseen ja teoreettiseen kehittämiseen. Kynnyskysymykseksi saattaa hyvinkin muodostua ammatillista koulutusta antavien laitosten, yliopistojen, jatkuvasti heikenevä mahdollisuus järjestää tarvittavaa jatkokoulutusta.

Suojelupäätösten siirtäminen kunnallistalolle jättää mahdollisuuden kunnallispoliittiselle keinottelulle, mistä olemme saaneet lukea ikäviä esimerkkejä iltopäivälehdistä. On su-

rullista, mikäli maamme kulttuuriperinnön suojelu alistetaan saman valtapelin välineeksi tai kohteeksi.

Lakiuudistuksen periaate on käytännössä hyväksyttävissä, koska se säilyttää ennallaan tärkeän automaattisen suojelun periaatteen. Automaattinen suojelu ei kuitenkaan toimi, ellei sekä muinaisjäännösten inventointi että niistä informoiminen maankäytön suunnittelijoille ja maanomistajille ole hallinnassa. Tämä edellyttää, että vuosikautia suunnitteilla ollut muinaisjäännösrekisteri sekä sen tietojen yhdistäminen kiinteistötietojärjestelmään vihdoin saadaan aikaan. Tämä ei tapahdu ole-massaolevin resurssein vaan vaatii huomattavaa lisäpanostusta.

Samaten lakiuudistusehdotus jättää mahdollisuuden siihen, että toiminnan sijoittaminen tarvittaessa säilyy ennallaan, mitä on resurssien vähydestä johtuen pidettävä positiivisena. Vaarana näytti *Alueellisen muinaismuistohallinnon kehittämistoimikunnan mietinnön* (1993) mukaan olevan se, että työt siirretään automaattisesti maakuntiin antamatta niille kuitenkaan tarvittavia resursseja. Tämä olisi johtanut siihen, ettei kukaan enää olisi ollut kykenevä hoitamaan lain määrittelemiä tehtäviä. Nyt tehdyssä ehdotuksessa tehtävien siir-

täminen maakuntamuseoille tapahtuu museoviraston kanssa tehtävällä sopimuksella. Eritäin merkittävä on edelleen kuitenkin kysymys siitä, voiko museovirasto kieltäytyä tekemästä sopimusta, mikäli se katsoo, ettei kyseisellä museolla ole mahdollisuuksia hoitaa tehtäviä, ja voiko se purkaa sopimuksen, elleivät tehtävät tule hoidetuksi. Koska kysymys on kulttuuriperintömme suojelun ja tutkimuksen kannalta keskeinen, tulisi joko laissa tai se perusteluissa tarkentaa, mitä maakuntamuseolta laissa tarkoitettun sopimuksen toisena osapuolena tulee edellyttää.

Yhteenvetona haluan painottaa sitä, että Suomen arkeologian ongelma ei koskaan ole ollut lainsäädäntö vaan puutteelliset resurssit. Ei ole mitään syytä olettaa, että nyt tehty lakiehdotus millään tavalla niitä lisäisi, joskaan se ei myöskään aiheuta välttämättä uusia hankaluksiakaan.

Kunnioittaen,

Anne Vikkula, FL

Suomen arkeologinen seura ry:n puheenjohtaja

Vaalikokouksessa 24.11. jäi viimeiseksi tehtäväkseni Suomen arkeologinen seura ry:n puheenjohtajana tarvittaessa ottaa kantaa muinaismuistolain uudistusehdotukseen, jonka sisällöstä kokousta pidettäessä ei kenelläkään ollut tietoa. Saatuaani lakiehdotuksen käsiini ajattelin ensin, ettei siihen ole tarvetta puuttua. Tarkemmin harkittuani kirjoitin kuitenkin ylläolevan tekstin, jonka Mika Lavento ystävällisesti luki kuulemistilaisuudessa 2.12. Suuri kiitos siitä hänelle. Tekstin sisällöstä vastaan luonnollisesti aivan yksin, koska hallituksen kokousta ei noin lyhyellä varoitusaajalla voitu saada kokoon. Toivon sen kuitenkin edustavan edes jossain määrin seuramme jäsenten mielipiteitä.

Tässä yhteydessä esitän vielä kiitokset seuran jäsenistölle siitä luottamuksesta, jota ilmeisen ansiottomasti olen nauttinut vuodesta 1984 alkaen ensin seuran sihteerinä ja sitten puheenjohtajana. Toivotan uudelle puheenjohtajalle ja hallitukselle intoa ja tarmoa tehtävissään sekä kaikille Suomen arkeologisen seuran jäsenille

Oikein Onnellista Vuotta 1995 ! ! ! !

SOPIMUKSIN ARKEOLOGIAN ALUEHALLINNON “AITOON DELEGOINTIIN”

Leena Lehtinen

Pohdin alustuksessani* arkeologian aluehallinnon tulevaisuutta siitä tilanteesta käsin, että muinaismuistolaki pysyy samana ainakin pari vuotta eteenpäin ja että museovirasto ryhtyy julkisuudessa esitettyjen lausuntojen perusteella tekemään sopimuksia maakuntamuseoiden kanssa alueellisten arkeologisten tehtävien hoidosta maakunnassa (museoviraston Tietoa-lehti 3/95). Toivon silti, että laki saadaan uusittua; monessa suhteessa vanhanaikainen laki muodostuu ennemmin tai myöhemmin riipaksi ympäröivän yhteiskunnan muuttuessa kiivasta vauhtia.

Aluksi joudun kuitenkin kommentoimaan äsken kuultua pääjohtaja Liliuksen puhetta kuultuani ensimmäistä kertaa, kuinka “läheltä liippasi”, ettei tähän maahan olisi viime keväänä tämän vuoden budjetin käsittelyn yhteydessä saatu parikymmentä arkeologin virkaa. Viime vuonna tämän vuoden budjettia laadittaessa alueellisten ympäristökeskusten organisoinnin yhteydessä ympäristöministeriö joutui lakkauttamaan 10 % alueellisista viroista, jotka helposti olisi voitu muuttaa esim. arkeologin viroiksi ja siirtää opetusministeriön hallinnonalaan. Epäilen, että joudumme hyvin kauan odottamaan ennen kuin museolaitos tai museovirasto pystyy perustamaan 20 vakituista arkeologin vakanssia. Kaatunutta maitoa ei tule surra enkä syytä arkeologista seuraa tiedotuksen puutteesta, koska kukaan muukaan ei näistä ministeriöiden välisistä neuvotteluista tiennyt.

Toivottavaa on, että ammattiarkeologien etujärjestö, eli Suomen Arkeologinen Seura

edelleenkin pitäisi ääntä itsestään, vaatisi tietoa ja ilmoittaisi selvästi sen, että itse arkeologien mielipidettä tulee myös kysyä, kun heidän asiastaan päätetään.

Kolme vuotta ja kolme kuukautta — turhaan vai tarpeeseen?

Vuoden 1991 lopusta saakka jatkunutta arkeologian aluehallintoa koskevaa toimikunta- ja lakiruljanssia monet ovat pitäneet epämiellyttävänä ja halunneet pysytellä siitä mahdollisimman kaukana. Itse pidän tätä prosessia siinä suhteessa hyvänä, että se on saanut aikaan runsaasti keskustelua ja kannanottoja, jotka ovat vaatineet eri tahojen mielipiteiden selkiinnytämistä.

Yhtenä tuloksena tästä keskustelusta on ollut se, että museolaitos on joutunut vakavasti ottamaan kantaa siihen, haluaako se ottaa hoitaakseen arkeologista toimintaa vai ei. Voidaan myös sanoa, että “iso pyörä on pyörähtänyt”, eli hajautusta on näinä vuosina alettu pitää luonnollisena ja vakavasti otettavana tulevaisuudenkuvana. Pääjohtaja Liliuksen alustusta vapaasti lainaten “museovirastossakaan ei enää keskustella hajautetaanko vaan siitä, miten hajautetaan”.

* Tämä juttu perustuu Suomen arkeologisen seuran vuosikokouksessa 11.2.1995 pidettyyn alustukseen. Otsikon termiä “aito delegointi” käytti pääjohtaja Lilius alustusten jälkeisessä keskustelussa.

Kommunikaatiokatkoksesta “aitoon delegointiin”

Silmiini ja korviini sattuneiden kommenttien — jotka kaikki ovat sivumennen sanoen tulleet pääjohtaja Liliuksen taholta, ainuttakaan en ole havainnut arkeologian osaston suunnasta — perusteella sopimusmenettely on valittu museoviraston toimintalinjaksi arkeologisten tehtävien hoitamisessa maakunnissa.

Hyvä, lähden tältä pohjalta ja siitä toivomuksesta, että sopimukseen johtavia neuvotteluja tullaan käymään mahdollisimman pian. On tärkeää kaiken tämän viime vuosien tohnan jälkeen, että voimme todeta museoviraston toimivan arkeologian aluehallinnon kehittämisen tärkeimpänä moottorina — kuten se toimii alueellisten tehtävien delegoinnissa rakennusperinnön tutkimuksessa ja suojelussa.

En voi tässä yhteydessä olla ihmettelemättä sitä kuinka erilainen suhtautuminen tehtävien delegoimiseen on museoviraston sisällä ollut rakennushistorian osaston (rho) ja arkeologian osaston (ark.os.) välillä. Asia on museoviraston sisäinen enkä puutu siihen sen enempää mutta tämä kahtiajako, jota voisi nimittää kommunikaatiokatkokseksi rho:n ja ark.os:n välillä on näkynyt ja ihmetyttänyt ulkopuolisia.

Rakennushistorian osasto on aktiivisesti siirtänyt tehtäviä maakuntaan jo 1980-luvulla ja viime vuonna alkanut kaikessa hiljaisuudessa laatia sopimuksia tehtävien hajauttamisesta maakuntamuseoihin. Ensimmäinen sopimus allekirjoitettiin viime kesäkuussa Keski-Suomen museon kanssa. Parhailtaan rho neuvottelee vastaavasta sopimuksesta useiden eri museoiden kanssa. Selvästikin rhon pyrkimyksenä on päästä pääjohtajan peräänkuuluttamaan “aitoon delegointiin”, jolloin maakunta hoitaa ottamansa työn alusta loppuun saakka, vastuunsa tuntien.

Edellä mainittu kommunikaatiokatkos on ollut havaittavissa myös arkeologian osaston ja muiden maakunnissa työskentelevien tahojen välillä. Yksi selvästi näkyvä, ehkäpä kommunikaatiokatkoksesta johtuva ero näkyy työskentelytavoissa. Tänä päivänä työnteko kaikissa mahdollisissa organisaatioissa (ei ainoas-

taan museoissa) on pääasiassa palavereja, työryhmiä ja neuvotteluja ja jälleen kerran palavereja, työryhmiä ja neuvotteluja. Kaikkiin muihin organisaatioihin verrattuna museovirasto erottuu siinä, että sille tämä ns. neuvottelukulttuuri on sangen vierasta. Tällä tarkoitan museoviraston haluttomuutta itse järjestää neuvotteluja tai perustaa työryhmiä esim. arkeologiaa koskevien ongelmien ratkaisemiseksi tai tietyn epäkohdan korjaamiseksi siellä missä se esiintyy. Ilman näitä neuvotteluja käy usein niin, että ongelmaa ei koskaan päästä käsittelemään siellä missä se voidaan korjata. Vuosi vuoden jälkeen ratkaisematta jäävät epäkohdat muuttuvat kahvipöytäkeskustelujen kautta alan kehitystä haittaaviksi myyteiksi ja luuloiksi, jolloin ongelman poistaminen on jopa mahdotonta tai ainakin mahdotoman vaikeaa.

Rakennussuojelun puoleltako mallia arkeologian sopimukseen ?

Seuraavassa pääkohtia Keski-Suomen museon kanssa kesäkuussa 1994 allekirjoitetusta sopimuksesta rakennusperinnön tutkimuksen ja suojelun maakunnallisesta yhteistyöstä. Sopimuksen yleistä henkeä kuvannee sopimuksen rakennussuojelun edistämistä kertova pykälä: *“Maakuntamuseo vastaa yleisestä maakunnallisesta rakennussuojelupolitiikasta, alueellisista suojelu- ja hoitosuunnitelmista ja -ohjelmista yhteistyössä sidosryhmiensä ja aluehallintoviranomaisten kanssa”*.

Tutkimuksen ja inventoinnin kentällä *“maakuntamuseo johtaa ja valvoo toiminta-alueensa rakennuskulttuurin, kulttuurimaiseman ja rakennetun ympäristön inventointia ja tutkimusta ja ohjaa toiminnan kehittämistä”*. Rakennussuojelulaissäädäntöön perustuvassa toiminnassa *“maakuntamuseo toimii alueellaan rakennussuojelulain tarkoituksien toteuttamiseksi. Suojelun seurannassa noudatettavista yhteistyötavoista sovitaan tapauskohtaisesti”*. Sopimuksessa korostetaan myös keskinäisen tiedonkulun sujuvuutta kaikessa

rakennussuojeluun liittyvässä toiminnassa.

Edelleen maakäyttöön liittyvässä toiminnassa *“maakuntamuseo vastaa alueellaan seutukaavoitukseen, yleiskaavoitukseen ja detaljikaavoitukseen liittyvistä antikvaarisista asiantuntijatehtävistä. Museo on kaava suunnittelun valmisteluvaiheessa harkitsemallaan tavalla yhteistyössä maakunnallisen liiton, lääninhalituksen ja kuntien kanssa huolehtien kulttuuriperinnön vaalimisen osalta kaavallisten tavoitteiden määrittämisestä. Museo on asiantuntijana viranomaiskokouksissa ja toimii lausunnonantajana. Maakuntamuseo valvoo ja seuraa myös museoviraston asettamien valtakunnallisten suojelutavoitteiden toteutumista alueellaan”*.

Eikä tässä vielä kaikki, sopimuksen mukaan *“maakuntamuseo huolehtii oman toimintasuunnitelmansa ja omien resurssiensa mukaisesti rakennusten korjausten valvonnasta ja neuvonnasta”*. Kaiken tämän jälkeen voidaan kysyä, jääkö museovirastolle ylipäättään mitään rakennussuojelutehtäviä Keski-Suomeen. Muutama sentään jää: museoviraston reviiirille kuuluu edelleen huolehtiminen valtion omistamien rakennusten suojelusta ja se toimii rakennussuojelulakiin liittyvissä viranomais-tehtävissä yhteistyössä maakuntamuseon kanssa. Virasto myös *“huolehtii valtakunnallisesti arvokkaiden rakennusmuistomerkkien luetteloinnista toimien yhteistyössä maakuntamuseon kanssa”*. Myöskin entistämisavustusten jako säilyy virastolla.

Keski-Suomen museossa hoitaa vuoden 1995 alussa rakennussuojeluasioita yksi päätoiminen rakennustutkija ja osaksi maakuntamuseotutkija. Keski-Suomessa rakennusten inventoinnit ja tiedostot on jo tehty ja museolla on museoviraston mukaan poikkeuksellisen hyvät valmiudet hoitaa rakennussuojelun alueellisia tehtäviä. Vaikka en tunne sopimuksen taustoja enkä esim. museon talousarviota tai tilapäistyövoiman määrää, pidän edellä referoitua hyvänä mallina ja monilta osin sellaisena, että sen periaatteita voidaan soveltaa myös arkeologian puolelle.

Tarkasteltaessa em. sopimusta kaikkein tärkeimmän asian — Keski-Suomen rakennus-

suojelun — kannalta, on siinä monia hyviä puolia, kuten:

1) Tämä sopimus ja siihen liittyvä julkinen tunnustus selvästi kohottaa maakuntamuseon statusta alueellisena asiantuntijalaitoksena. Tässä kuuluu vielä tärkeänä yksityiskohtana se, että rho:n yli-intendentti Mikko Härön mukaan pyritään välttämään päällekkäisten lausuntojen kirjoittamista: museoviranomaisilta tulee vain yksi lausunto. Silloin kun lausunnon kirjoittaa maakuntamuseo, on se painoarvoltaan yhtä tärkeä kuin museoviraston tekemä.

2) Toinen hyvä puoli on se, että tämä ratkaisu lisää rakennussuojeluun käytettäviä voimavaroja, kun maakuntamuseo voi aktiivisesti toimia maakunnassa varojen kerääjänä, toiminnan aktivoijana ja tutkimusmetodien kehittäjänä. Tämä antaa maakuntamuseolle mahdollisuuden aloittaa ja edistää erilaisia projekteja rakennussuojelun tehostamiseksi ja kehittämiseksi.

3) Kolmas tärkeä piirre on se, että tällainen museovirastolta tullut julkinen tunnus ja yhdessä tehty sopimus synnyttää keskinäisen arvostuksen ja luottamusta. Yhdessä tehdyn sopimuksen jälkeen ei myöskään voida väittää, että valtiolle kuuluvat tehtävät *“on syydetty maakuntaan”*.

4) Neljäs piirre on se, että kun sopimuksessa maakuntamuseo sitoutuu hoitamaan tietyt tehtävät, täytyy sillä olla myös virkamies tätä työtä hoitamassa. Sopimus on maakuntamuseolle vahva ase, kun se vaatii työvoimaa itselleen.

5) Viidentenä mainitsisin sen, että tämä sopimus vahvistaa maakuntamuseon maakunnallista roolia. Kärjistäen sanottuna ilman tällaisia sopimuksia maakunnallisten tehtävien hoidosta, niitä ei tarvitse hoitaa.

6) Kuudentena edelliseen liittyen on mainittava, että museovirasto tekee tässä sopimuksen vain maakuntamuseon, ei sitä ylläpitävän kaupungin kanssa. Tuolloin mm. maakuntamuseon lausunnot ovat asiantuntijalausuntoja, joita ei tule kierrättää kaupunginhallituksen tai lautakunnan kautta.

7) Ja viimeisenä, erittäin tärkeää kohtana, tässä sopimuksessa on ollut myös se, että mu-

seovirasto osoittaa siinä sen, että se tietää mi-
hin se keskittyy ja pyrkii. Tämä antaa museovi-
rastolle edellykset keskittyä niihin tehtäviin,
joita se on itselleen ottanut. Sopimus on samal-
la merkki kummaltakin osapuolelta omien ra-
jojen ja päämäärien tuntemuksesta ja niiden
määrittelystä.

Jos edellä luetun kaltaisia sopimuksia
museovirasto pystyy tekemään myös arkeolo-
gisten toimintojen jakamisesta, yhtä tyylik-
käästi ja molempien osapuolten yhteisymmär-
ryksessä, ilman opetusministeriön tai -minis-
terin ruoskaa selän takana, voimme olla tyyty-
väisiä.

En puutu arkeologisten sopimusluonnos-
ten yksityiskohtiin, koska alueet ja museot ovat
erilaisia, mutta katson, että myös pelastus-
kaivauksia tulisi voida hoitaa maakunta-
museon toimesta. Savonlinnan maakuntamu-
seon mielipiteen siitä, että katsomme muinais-
jäännösten inventoinnin kuuluvan maakuntamu-
seolle, olen tuonut julki jo aikaisemmin. Toi-
saalta pidättäisin museovirastolle edelleen val-
lan päättää kaivausluvista ja toimia raporttien
valmistumisen valvojana.

Keskusvirastosta kehittämiskeskukseksi

Kun tätä sopimusmenettelyä lähdetään kehittä-
mään, aloitteen tulee tapahtua museoviraston
taholta, koska maakuntamuseot tuntuvat sel-
västi odottavan museoviraston aloitetta ja toi-
saalta ratkaisu on tässä tilanteessa psykologi-

sesti paras mahdollinen. Museovirasto on ollut
herkkähipiäisen laitoksen maineessa, mikä on
aiheuttanut kentällä jopa liiallistakin varovai-
suutta arkeologisen toiminnan itsenäisessä ke-
hittämisessä. Kun sopimus on tehty, sen läpi-
menon kannalta on tärkeää, että asiasta tiedot-
tamisen ulospäin, myös maakuntamuseota
ylläpitävän kaupungin suuntaan, tekee museo-
viraston “arkeologian kehittämiskeskus”, jon-
ka tulisi myös julkisesti kannustaa maakunta-
museoita perustamaan arkeologin virkoja.

Katson, että sopimuksen voimaantulo
edellyttää myös museoviraston aluevalvojien
toimenkuvan muuttamista enemmänkin “itse-
näisiksi moottoreiksi”, jotka käynnistävät eri-
laisia maakunnassa tapahtuvia hankkeita, neu-
vottelevat ja etsivät ratkaisuja ja rahoitusta
arkeologisen toiminnan ongelmiin omalla alu-
eellaan.

Mikä onkaan villakoiran ydin?

Suomalaisen arkeologian suurin ongelma on
kiistatta vakituisten työpaikkojen vähyys ja
virkakierron hitaus niin museovirastossa kuin
museoissakin, ei suinkaan paljon puhuttu
“eripuraisuus, vanhat kaunat ja traumat”. Mei-
dän kaikkien tulee tehdä lujasti ja aktiivisesti
työtä pitkäjännitteisyyttä, itsenäisyyttä ja vas-
tuunkantamista vaativien työpaikkojen saami-
seksi nuorille tutkijoille. Nämä työpaikat ovat
ainoa varma tae arkeologian tulevaisuudelle
maassamme.

PARI VUOSIKYMMENTÄ ESIHISTORIAN PERUSNÄYTTELYN TEKOA

Matti Huurre

Edeltäjät

Kansallismuseon alkuna olivat 1800-luvulla muodostuneet yliopiston, muinaismuistoyhdistyksen ja muinaistieteellisen toimikunnan koelmat, jotka 1893 yhdistettiin viimeksi mainitun hallintaan Valtion Historialliseksi Museoksi. Tämä oli Nikolain- eli Snellmaninkadun ja Hallituskadun kulmassa, yliopiston laboratoriorakennuksessa, missä nykyisin on geologian laitos.

Oman rakennuksen peruskivi laskettiin 1906. Jo piirustuksissa oli esihistorialle, historialle ja kansatieteelle varattu omat siipensä, joissa näyttelyt ovat koko ajan pysyneet. Koelmien siirto alkoi 1910 ja yleisölle museo avautui vähitellen. 1916 valmistuivat historian ja kansatieteen näyttelyt ja siitä lähtien ruvettiin virallisestikin puhumaan Suomen kansallismuseosta. 1920 avattiin esihistorian näyttely kivikaudesta vanhemmalle rautakaudelle ja viimeiseksi nuorempi rautakausi ja suomalais-ugrilainen osasto 1923.

Ensimmäisen kivikauden näyttelysuunnitelman teki Ailio, mutta toteuttaminen jäi pääasiassa Aarne Europaeuksen harteille; pronssi- ja rautakaudesta vastasi Hackman. Tämä näyttely pysyi lähes muuttamatta 1930-luvun loppuun saakka. Sodan alkaessa se purettiin ja pääosa kokoelmista evakuoitiin maaseudulle. 1945 päästiin näyttelyjä taas järjestämään; mm. esihistoria avattiin keväällä 1946. Kivikauden osuuden teki jälleen Äyräpää Luhon avustamana, rautakauden Kivikoski. Näyttelytila oli nyt alkuperäistä pienempi, sillä sen taakosa jouduttiin erottamaan rautakauden makasiiniksi. Muuten ei esillepanossa liene tapahtunut suuria muutoksia.

1960-luvulla Meinander uusi kivi- ja pronssikauden näyttelyä; rautakauden puolelle tuli seinävitriini, johon sijoitettiin loistoesineitä ja uutuuslöytöjä.

Työryhmiä

Kun virasto 1970-luvun alkupuolella siirtyi Nervanderinkadulle ja museorakennusta ryhdyttiin saneeraamaan, tuli myös koko kansallismuseon näyttelyn uudistaminen ajankohtaiseksi. Sitä varten asetettiin 1974 Riitta Pylkkäsen (myöhemmin O.Vuoriston) johtama työryhmä. Sen raportissa todettiin 1980 optimistisesti, että näyttelyn toteuttaminen voitaisiin aloittaa rakennuksen saneerauksen edistyessä 1984 ja että se valmistuisi jo vuoden 1986 aikana. Esihistoriaa varten oli nyt käytettävissä koko alkuperäinen näyttelytila.

Remonttien vuoksi esihistorian perusnäyttely purettiin 1983 ja sitä korvaamaan tuli halliin suppea tilapäisnäyttely, joka ehti olla siinä siis kymmenen vuotta. Varsinaista näyttelyä varten asetettiin syksyllä 1985 työryhmä, puheenjohtajana Raija Järvelä-Hynynen. Jäseninä olivat kivikauden osalta Matti Huurre, Mirja Miettinen, Paula Purhonen ja Liisa Erä-Esko; metallikausien taas Anna-Liisa Hirvuluoto, Matti Huurre, J.-P.Taavitsainen (jonka virkavapauden aikana sijaisena oli Tapio Seger), Leena Tomanterä ja Seija Sarkki-Isomaa.

Käsikirjoituksen oli määrä olla valmiina 1.5.1986. Se myöhästyi runsaat puoli vuotta, mutta tammikuussa 1987 se esitettiin valtionarkeologille sekä osastonjohtajille T. Edgren, A. Kopisto ja O. Vuoristo. Suunnitelmaa pidettiin

toteuttamiskelpoisena ja sen kehittelyä jatkettiin.

Aluksi kaavailtiin koko museon kaluston suunnittelijaksi Antti Nurmesniemeä. Keväällä 1989 suunnitelmaa kuitenkin pyydettiin Arkkitehtitoimisto Georg Grotenfeltilta, jonka kanssa työryhmällä oli mahdollisuus vain pariin kokoukseen. Jo 12.6. Grotenfelt esitti ehdotuksia näyttelysuunnittelun pohjaksi ja 10.10. luonnoksensa sitä varten. Se meni pahasti ristiin työryhmän näkemysten kanssa; mm. sen katsottiin puuttuvan liiaksi näyttelyn sisältöön. Esihistorian toimiston arkeologien muistiossa todettiin 23.10.1989, ettei luonnos ainakaan sellaisenaan ollut hyväksyttävissä, ja esitettiin arkkitehdin ja työryhmän välisiä neuvotteluja; mikäli niissä ei päästäisi ratkaisuun, ehdotettiin harkittavaksi kansallismuseon oman näyttelysuunnittelijan Annikki Vormalan käyttämistä.

Sen jälkeen työryhmä ei enää virallisesti kuullut asiasta. Joillekin sen jäsenille oli ylemmältä taholta sanottu, että jos arkeologit tyrmäävät arkkitehdin näkemykset, niin koko esihistorian näyttely saa jäädä tekemättä. Huhu kertoi arkkitehdin sisäistäneen suunnitelmansa niin syvästi, ettei hän voinut ajatella muutoksia vaan mieluummin luopui koko hommasta. Työryhmää ei kutsuttu enää koolle edes jutun hautajaisia varten.

Uudelleen perusnäyttelyasia tuli esille 1993. Huhtikuussa pidettiin keskustelutilaisuus koko kansallismuseon näyttelypolitiikasta ja elokuussa pääjohtaja asetti työryhmän esihistorian perusnäyttelyä varten. Sen puheenjohtajana oli Torsten Edgren, varapuheenjohtajana Ritva Wäre ja sihteereinä Liisa Erä-Esko ja Seija Sarkki-Isomaa sekä jäseninä Matti Huurre, Paula Purhonen, Leena Söyrinki-Harmo, Jussi-Pekka Taavitsainen, Leena Tomanterä ja Annikki Vormala. Tehtävät jaettiin karkeasti niin, että PP vastasi kivikauden alkupuolesta vasarakirveskulttuuri mukaan lukien, MH kivikauden lopusta ja pronssikaudesta, LSH vanhemmasta rautakaudesta ja JPT nuoremasta rautakaudesta (kun JPT jäi elokuussa 1994 virkavapaalle sai LSH hoitoonsa koko rautakauden). Näyttelysuunnit-

telijaksi nimettiin Annikki Vormala. Muutkin työryhmän jäsenet puheenjohtajaa myöten saivat osalleen joitakin erikoisvitriinejä; lisäksi apuna käytettiin Helena Edgreniä, Marianne Schauman-Lönnqvistiä, Markku Torvista ja Pirjo Uinoa. MSL hoiti tekstien kääntämisen ruotsiksi ja Jüri Kokkonen englanniksi.

Annetun aikataulun mukaan näyttely piti saada avatuksi vuoden 1994 loppuun mennessä. Tämä tuntui kuitenkin jo heti aluksi liian tiukalta ja niin avajaiset pidettiin 12.1.1995. Koska tavaroita päästiin asettamaan vitriineihin vasta joulukuun alkupuolella, joutuivat nimenomaan työryhmän kansallismuseon henkilökuntaan kuuluvat jäsenet AV, LEE ja SSI tekemään vuodenvaihteessa pitkiä päiviä ja viettämään viikonloppujakin museolla. Silti ei kaikkea ehditty: avajaisissa puuttui vielä mm. kuva- ja karttatekstit sekä muutama paneelikin (mm. esitys suomalaisten ja saamelaisten juurista) ja useimmat esinetekstit olivat tilapäisiä.

Ajatuksia työn varrella

Lähtökohtana pidettiin, että näyttely tehdään nimenomaan suurta yleisöä varten. Siinä ei esitettäisi pelkästään esineitä ja kronologiaa, vaan nimenomaan sitä, mitä löydöt kertovat ihmisten elämästä eri aikoina; myös luonnontieteiden uusimmat tulokset olisivat mukana. Suomen esihistorian sitomista naapurialueisiin ja yleiseurooppalaiseen kehitykseen pidettiin välttämättömänä.

1980-luvun työryhmä suunnitteli mm., että arkipäiväistä elämää havainnollistettaisiin "visioilla" eli rakentamalla näyttelytilaan ikkunoiden puolelle eri aikakausiin liittyviä lavastuksia niihin kuuluvine irtaimistoineen (Suomusjärven kulttuurin pyyntiasuinpaikka keväällä, kampakeraaminen ruukunvalmistuspaikka kesällä, syksyinen nuorakeraaminen asuinpaikka, pronssinvalua, raudanvalmistusta, rautakautinen eräleiri, viikinkiajan kauppa- paikka, rautakautinen pirtti-interiööri). Mitään nukketeatteria ei siitä tarkoitettu, vaan ihminen olisi ollut kuvassa vain välillisesti. Alkuperäiset löydöt olisivat olleet vitriineissä a.o. koh-

dilla kulkureitin vastakkaisella puolella.

Paljon puhuttiin myös nykytekniikan mahdollisuuksista. Näyttelyn takaosaan suunniteltiin informaatiopistettä, jossa voisi olla dia- ja videolaitteet ym. Työryhmälle esiteltiin mm. "puhuvaa laatikkoa", joka jonkun ollessa kuunteluetäisyydellä automaattisesti kertoisi esim. vitriinin sisällöstä.

"Visiot" olisivat olleet kuitenkin tilaa vieviä ja niiden rakentaminen olisi vaatinut paljon aikaa, joten niistä piti luopua. Vain Janne Vilkanan kivistä kaatama vaahtera ja Rovaniemen Sierijärven raudanvalmistusuuni, jonka Hannu Kotivuori kävi rakentamassa, jäivät niistä jäljelle.

Lopulta päädyttiin varsin konservatiiviseen näyttelyyn, joka kulkusuunnassa oikealla etenee kronologisesti ja vasemmalla puolella esitetään asiakokonaisuuksia kuten kiviteknikkaa, esihistoriallisia kulkuvälineitä, raudankäsittelyä jne.

Näyttelyyn vaikuttaneita tekijöitä

Se, että kansallismuseo on rakennustaiteellinen monumentti, sitoo melkoisesti näyttelyrakentajien käsiä. Vaikka varsinkin sivullisten huomautukset antoivat välistä ymmärtää, että vitriinit ja kaapit lähes pilaisivat koko interiöörin, oli työryhmä sitä mieltä, että näyttelyssä tulee pääasiana olla esihistorian eikä tilan, missä se on. Kun valtionarkeologi Lilius keväällä 1993 keskustelutilaisuudessa heitti ilmaan ajatuksen, että esihistoria ehkä voitaisiin sijoittaa alas suomalais-ugrilaisen näyttelyn paikalle, minne olisi saatavissa lisätilojakin, ei työryhmässä esiintynyt vastustusta. Siellä ei olisi tarvinnut välittää pylväistä, kaarista, ikkunoista ja muista arkkitehtoonisista hienouksista. Tarkemmin asiaa ei kuitenkaan käsitelty, vaan näyttely tuli entiselle paikalleen.

Oma pieni ongelmansa oli näyttelytekstien kieli. Suomi ja ruotsi olivat tietysti selvät, mutta englannista keskusteltiin. Välillä ajateltiin, että siitä selvittäisiin erillisellä opasvihkosella, mutta lopulta tekstitys päätettiin kolmikieliseksi, vaikka se veikin tilaa kuvilta ja kartoilta.

Jo 1970-luvulla todettiin, että työryhmän jäsenet tulisi vapauttaa muista töistä, jotta he voisivat keskittyä näyttelyyn. Jos sellainen olisi onnistunut, ei viimeisin aikataulu olisi tuntunut niin tiukalta. Käytännössä se ei kuitenkaan käynyt päinsä. Tosin työryhmä sai ohjeekseen priorisoida töitä niin, että näyttely oli päätehtävänä, mutta lähes päivittäin tuli asioita, joita ei voinut jättää odottamaan. Myös kesäkausi kenttämatkoineen ja lomineen merkitsi keskeytyksiä näyttelyntekoon.

Näyttelyn kokonaisbudjetiksi ilmoitettiin noin miljoona, josta kalusto vei 2/3. Alkuperäiseen suunnitelmaan kuuluneisiin yksilöllisiin vitriineihin ei näissä puitteissa ollut mahdollisuutta. Tarjousten perusteella kalustoksi tulivat yksinkertaiset kaapit lasihyllyineen. Niiden lisäksi otettiin käyttöön muutamia vanhasta näyttelystä säästettyjä kaappeja, joiden kanssa uudet soveltuvat varsin hyvin. Sellaiset erikoislöydöt kuin Kolmhaaran, Jettbölen ja Kärsämäen haudat, Närpiön hylje, Pielaveden jalas ja Euran miekka saivat pitää entiset vitriininsä.

Kustannussyyt vaikuttivat myös vitriinien valaistukseen, joka tuskin on paras mahdollinen. Varoja ei riittänyt myöskään AV-laitteisiin, joten diaesitykset multivideoista ja hypermedioista puhumattakaan puuttuvat.

Lopuksi

Näyttely ei siis ole vielä lopullisesti valmis, mutta kevään kuluessa sitä täydennetään. Myös opasvihkosen teko on otettu työn alle.

Työryhmien toiminta sujui kollegiaalisesti: lähes kaikki tekstit ruodittiin yhteisvoimin eikä kukaan ottanut pahemmin nokkiinsa muiden huomautuksista. Omalta kohdaltani totean, että näyttelyn teko olisi ihan hauskaakin, jos siihen voisi keskittyä muiden töiden häiritsemättä.

Muiden, viime kädessä tietysti varsinaisen yleisön, asia on arvioida, miten onnistunut tai epäonnistunut näyttelystä tuli.

Näyttelyn pohjapiirros on keskiaukeamalla

SUOMEN ESIHISTORIA KANSALLIS- MUSEOSSA

Ulla Lähdesmäki

Yleisarvio näyttelystä

Suomen Kansallismuseon esihistorian näyttely on maamme keskeinen arkeologinen näyttely, johon tutustuvat suomalaiset ja ulkomaiset arkeologit ja alan opiskelijat sekä sellaiset museokävijät, joilla on vähän tai ei lainkaan käsitystä esihistoriasta. Kansallismuseon status asettaa vaatimuksia ja antaa painoarvoa näyttelylle. Se merkitsee myös sitä, että tähän valtakunnallisesti merkittävään näyttelyyn liittyy odotuksia, joita muihin suppeampiin arkeologisiin näyttelyihin ei yhdistetä. Kansallismuseon rakennus ja pitkänomainen näyttelyhalli sekä ajallisesti tuhansia vuosia kattava teema ovat taloudellisten resurssien lisäksi viime kädessä ratkaisseet, minkälaisena näyttely on toteutettu.

Tämän näyttelyn valmistumista ovat suomalaiset arkeologit odottaneet. Omat odotukseni koskivat ainakin seuraavia asioita: minkälainen suhde näyttelyllä on vastaaviin laajoihin ulkomaisiin näyttelyihin; miten kansallismuseon muodostama symbolinen ja konkreettinen kehys on vaikuttanut lopputulokseen; miten aiheen käsittely on ratkaistu, minkälainen juoni näyttelyllä on; miten näyttelyssä on sovellettu kehittyntä näyttelytekniikkaa ja ilmiöiden havainnollistamista; millä tavoin esineistöä ja muuta materiaalia on hyödynnetty; miten aineistoista ja havainnoista on edetty visuaalisen ja ymmärrettävän kuvan muodostamiseen; miten selkeästi ja kiinnostavasti menneisyydestä

ja arkeologiasta on kerrottu, miten erilaisin taustoin tulevat kävijät on hoidettu; minkälainen kokonaiskäsitys esihistoriasta näyttelyn avulla hahmottuu.

Näyttely osoittautui olevan varsin perinteinen Suomen esihistorian esitys, jossa juonen perustana ovat kronologinen eteneminen ja esinetyyppien perusteellinen tarkastelu. Tässä ominaisuudessa se liittyy skandinaaviseen ja yleensäkin eurooppalaiseen kansallismuseoiden arkeologian perusnäyttelyjen traditioon, ketjuun, jonka osia ovat mm. Ateenan kansallismuseon ja Lontoon British Museumin näyttelyt sekä edellisiä huomattavasti tuoreempi Tanskan kansallismuseon arkeologinen näyttely Kööpenhaminassa. Suomen kansallismuseon esihistorian näyttelyssä perinteisyys merkitsi ennen kaikkea sitä, että näyttely tuntui vuosia suljettuna oltuaan vanhalta tutulta, ratkaisuiltaan turvalliselta, selkeältä, tiiviin tietopakettin vaan ei suuria elämyksiä tarjoavalta ja visuaalisesti sekä esteettiseltä kokonaisilmeeltään paikoin mielenkiinnottomalta. Läpi näyttelyn toistuvat lähes identtiset kookkaat vitriinimallit antoivat symmetrisyytensä kautta selkeyttä, mutta samalla ne loivat raskaan, yksitoikkoisen leiman näyttelyn asettelulle ja juonen esittämistavalle.

Näyttely on lähes kokonaan vitriininäyttely, jossa lukematon määrä lasikkoja leimaa tilan yleisilmettä. Täällä kaikki kerrotaan vitriiniin kootun tekstin, kuvien ja aitojen esineiden avulla. Rekonstruktiot ovat harvinaisia, ja

vitriinien antia leimaa tieteellisyys, järjestelmällisyys ja konstailemattomuus — mutta tiedon lisäksi runsaita esteettisiä elämyksiä odotavan mielestä myös yllätyksettömyys ja kiihkyys. Kuitenkin esihistorialliset artefaktit ja ilmiöt sisältävät iskoksista määrätietoisesti muotoiltuihin esineisiin, asuinpaikoista ja jätetuopista hautarakennelmiin tietoaineksen lisäksi paljon esteettisestikin kiinnostavia ominaisuuksia. Läpi koko näyttelyn tiukan tieteellisenä pidetty toteutustapa ei helpota esihistoriallisten ihmisten elämän ja maailman visualisointumista ja lähentymistä oman aikamme ihmisten mielissä.

Näyttelyyn valitut aihekokonaisuudet määräytyvät pääpiirteissään kronologisen juonenkäsittelyn pohjalta. Tekstit sisältävät tiivistä tietoa ja niiden esitystapa on sujuvaa sekä arkeologin näkökulmasta selkeää ja enimmäkseen kiinnostavaa.

Runsaslukuiset aidot esineet ovat yksi näyttelyn kulmakivistä. Se ja aineiston esittäminen kattavina typologisina kokonaisuuksina on erinomainen asia arkeologian opetuksen ja tutkijoiden, ammattiarkeologien, tarpeita ajatellen. Arkeologi saa tästä näyttelystä paljon yleistietoa, ja esinetutkijalle — olipa kyse suomalaisesta tai ulkomaalaisesta — runsaat typologisesti kattavat esinesarjat kivikaudesta rautakauden loppuun ovat ihania, niiden ääreen voi syventyä muistikirjan kanssa pitkäksi ajaksi. Sellaisesta kävijästä, jolla on niukasti tai ei lainkaan pohjatietoa tai ylipäänsä historiaan liittyvää yleissivistystä (tai omaa tällaista pohjaa muttei ole arkeologi), aitojen muinaisesineiden runsaus on todennäköisesti vaikuttavaa. Esineistön asettelussa hallitsevat tyypologiset esinerivistöt voivat kuitenkin olla teksti- ja kuvamateriaalista huolimatta mielenkiinnostomia ja vaikeasti maallikoille avautuvia. Ja kuitenkin kansallismuseon näyttelyn yksi tehtävä on osaltaan herättää ja vahvistaa mahdollisimman monien museoon tulevien ihmisten mielenkiintoa esihistoriaan ja arkeologiaan heidän asianhallinnan tasosta ja museokäytäntönsä päämääristä riippumatta. Mielestäni erityisesti ns. maallikoiden näkökulmasta on puute, että näyttelyssä esimerkiksi aineistoa

elävöittävät tulkinnat ja rekonstruktiot ovat vähissä.

Epäilemättä maan keskeisessä arkeologisessa näyttelyssä on ongelmallista antaa selkeitä tulkintoja kiistanalaisista jatkuvasti tutkimuksen kohteina olevista aiheista. Museokävijöiden sopii niitä kuitenkin odottaa ja edellyttää ammattikunnaltamme. En usko, että arkeologian uskottavuus ja tieteellisyys kärsii, jos löytöjen ja havaintojen esittelyn ja kuvailun rinnalle tuodaan myös tutkijan oletuksina ja tulkintoina pidemmälle vietyjä ja rohkeampia kuvauksia siitä, miten asiat ovat muinoin saataneet olla. Tämä lisäisi esihistorian ja arkeologian laajempaa kiinnostavuutta.

Yksityiskohtia

- Näyttelyn avautumisesta huolimatta opaskirjaa tai esitettä ei ollut vielä käytettävissä. Museon ulkopuolella tai aulassa vastikään avattua näyttelyä ei markkinoitu.

- Museokävijä, jolla ei ole pohjatietoa aiheesta, tarvitsisi enemmän työvälineitä aineiston ja sen pohjalta syntyvän esihistorian kuvan ymmärtämiseksi. Näyttely voisi alkaa lyhyellä johdannolla (arkeologiana tieteenä ja työkenttänä, kytkennät lähitieteisiin, kronologian avaaminen, tärkeimmät käsitteet, jotka tulisi tietää voidakseen ymmärtää tekstejä) sen sijaan että ensimmäinen osuus alkoi Veikselin jääkaudesta koskevilla tiedoilla. Sellaiset ammattitermit kuten paleoliittinen, mesoliittinen, vanhempi ja nuorempi kivikausi, Kundan kulttuuri, kulttuurialue, kulttuurin johtomuoto (muuttuu ymmärrettäväksi vasta rautakauden alun vitriinissä), pienesineistö ja retusoitu piisäle eivät ole kaikille kävijöille ymmärrettäviä. Jo kulttuurin käsite merkitsee eri ihmisille erilaisia asioita. Liian ammattimaisen tekstin käyttö voi vaikuttaa siten, että arkeologian näyttely jää kummallisuuksien kokoelmaksi ja ilmiöt hiukan mystisiksi.

- Näyttelyssä on aikaisempaan verrattuna useita laajahkoja aihekokonaisuuksia, jotka olivat sen kiinnostavinta antia: kampakeraamian

tyylin määrittely ja Äyräpää, kivikauden keraamiikan valmistustekniikat, asuinpaikat ja asunnot sekä uskonnot ja uskomukset kivikaudella, kalliotaide, metallinkäsittely ja raudanvalmistus, koko rautakauden johdannoksi koottu kronologian ja keskeiset esinetyypit esittelevä vitriini (siinä mielestäni erityisen hienona yksityiskohtana kehystettyjä vanhoja taidokkaita esinepiirroksia), rautakauden maanviljely, karjanhoito ja erätalous, rautakauden käsityöammatit ja metallitekniikat sekä valtionmuodostuksen eteneminen Pohjolaan.

- Joistakin aiheista on kerrottu epäkiinnostavasti ja latteasti. Esimerkkinä kivikauden eläinaiheiset esineet, joissa vaikkapa Huittisten hirvenpääesinettä koskeva ainoa tieto oli 'Suomen tunnetuin kiviesine'. Mikä merkitys tai arvo tällaisella toteamuksella on esimerkiksi sen rinnalla, että esine on esteettisesti arvioiden huikea todistuskappale tuhansia vuosia siten eläneen ihmisen kyvystä ilmaista itseään kuvallisesti, hänen luovuudestaan, kyvystään käsitellä kiveä ja pelkistää eläinaihetta? Miksi kerrotaan esineen asemasta arkeologisessa aineistossa eikä yritetä hahmottaa sen alkupeleistä kontekstia, joka näin ainutlaatuisen esineen kohdalla pitäisi olla ensisijaista?

- Runsas esineistö on varustettu vitriiniin sijoitetulla asianmukaisella esineluettelolla. Kansallismuseon näyttelyltä voi kuitenkin edellyttää luettelojen olevan täydelliset siten, että kutakin esinettä vastaa numero ja seloste luettelossa ja kuhunkin luettelonumeroon liittyy esine vitriinissä. Tutkijoiden (koti- ja ulkomaiden) kannalta olisi hienoa, jos ajan myötä tähän listaan voisi sisältyä tieto löytöpaikasta ja ajoitus silloin kun se on mahdollista antaa ja ajoitus on tarkempi kuin esimerkiksi vitriinin periodimääritelmä kampakeraaminen kulttuuri tai pronssikausi.

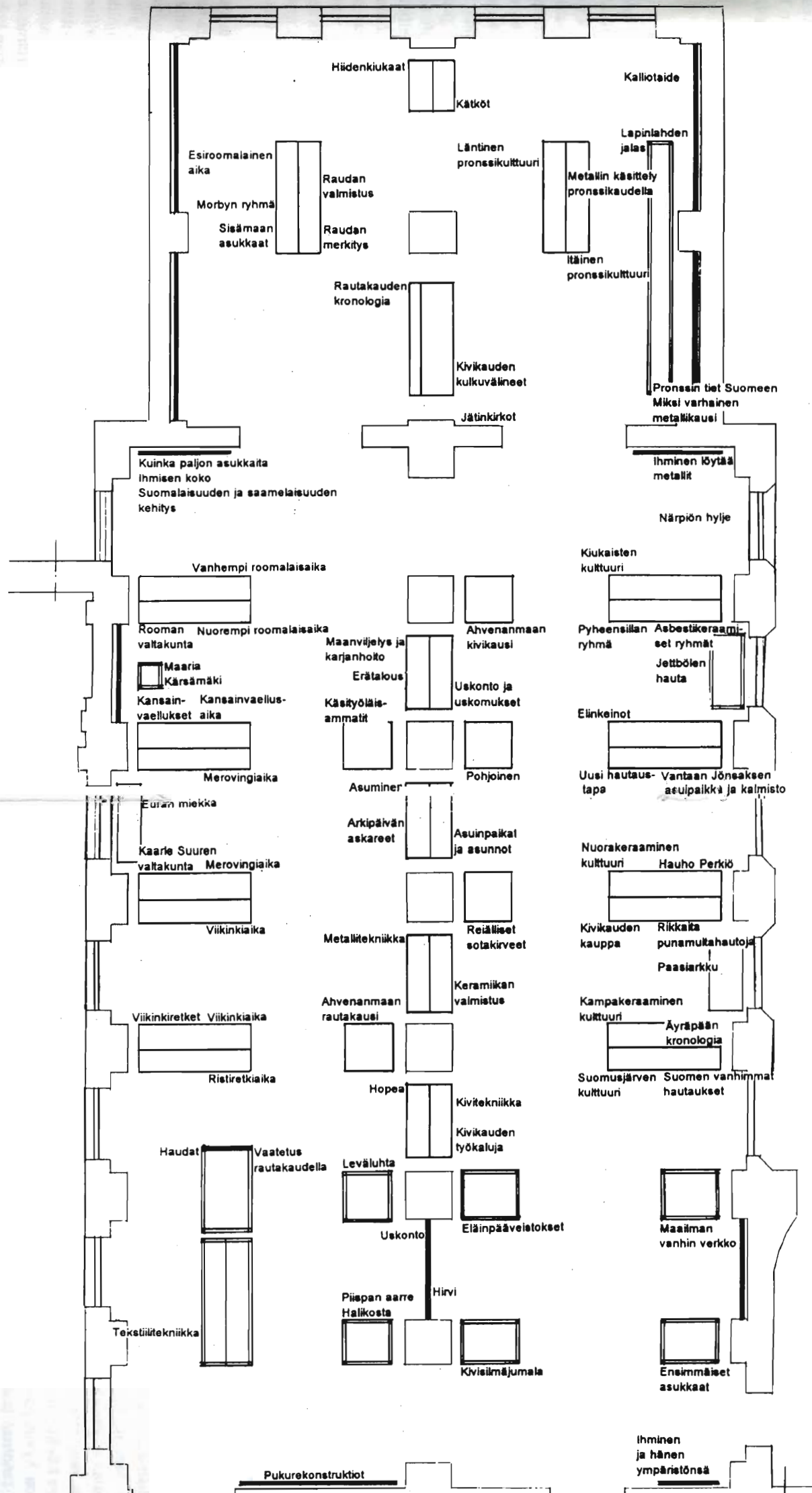
- Kuva-aineisto on runsas ja hyvälaatuinen. Paikoin kuvat — tai kartat — kaipaavat kuitenkin vitriinin yleistekstiä tarkempaa selvitystä, koska kuva ei välttämättä ole riittävän yksise-

litteinen tai puhuva. Esimerkiksi arkeologille ja todennäköisesti muillekin karttoihin tottuneille kävijöille on itsestäänselvää, mitä Kroggårdsmalmenin kalmiston tasokartta kiveyksen lomassa olevine pienine tähtikuvi-oinen merkitsee, mutta yksittäinen ohikulkija näyttelyssä saattoi kummastella mitä kuva esittää ja mistä suunnasta siinä asiaa katsotaan. Tai Hauhon Perkiön aiheeltaan mainion savipajan tasokartta jää irralliseksi.

Lopuksi

Perehtyessäni näyttelyyn yritin tavoittaa myös siellä vallitsevaa atmosfääriä, mikä näyttelyiläkin aina on. Sen kokemiseen vaikuttavat monet hetkelliset olosuhdetekijät kuten muiden kävijöiden määrä, yleinen hälinä, oma tunnetila ja uupumus tai virkeys. Ilmapiiriä luovat pysyvät tekijät voivat kuitenkin olla erotettavissa. Juuri ne vaikuttavat tiedollisen annin lisäksi mm. siihen, että aina uudestaan palaa mielellään johonkin näyttelyyn. Kansallismuseon esihistorian näyttelyssä vallitsi miellyttävä ilmapiiri, joka rakentui ennenkaikkea mustan-harmaan-valkean sekä tummanruskean perusväriyksen tyylikkyydestä, vanhojen vitriinien käytöstä uusien rinnalla ja tilan arkkitehtuurin ominaisuuksista. Todennäköisesti myös vahva perinteisyys vahvisti harmonian vaikutelmaa.

Esihistorian näyttely lienee tässä vaiheessa — helmikuussa 1995 — vielä keskeneräinen, ja sitä voidaan hioa. Se asettuu Suomen sittenkin vähälukuisten perusteellisten esihistorian näyttelyjen joukkoon hyvin erityisesti siksi, että se tuo tutkijoiden ja alan opiskelijoiden nähtäväksi paljon materiaalia järjestelmällisesti esitettynä. Yleisen valistustehtävän täyttämisen edellyttää näyttelyltä lisää "avaimia" esineistön ja käsitteistön ymmärtämiseen. Olennaista on, että Suomen esihistorian kokonaisuus on jälleen kaikkien nähtävissä.

MONUMENTAALISUUDEN ARMOILLA. SUOMEN KANSALLISMUSEON UUSI ESIHISTORIAN PERUSNÄYTTELY

Janne Vilkuna

*Nykyisyys muuttaa menneisyyttä yhä
paljon kuin menneisyys ohjaa nykyisyyttä.*

T.S. Eliot

Näyttely, näyttelysanoma, näyttelykieli

Näyttelyn voi määritellä, että se on "tilassa ja ajassa olleen tai olevan ilmiön projisointi rajattuun tilaan." Näin museonäyttely koostuu tiettyssä tilassa olevasta näyttelysanoman välittävästä materiaalista. Yleensä sanoma kerrotaan kirjallisen tekstin avulla, ilmiötä selitetään kaavioin sekä piirroksin ja ilmiö todistetaan valokuvin ja elokuvin, äänin ja (kolmiulotteisin) esinein.

Esihistoriallista aikaa kuvaavan näyttelyn tekeminen asettaa tekijöilleen aivan erityiset haasteet. Gundula Adolfssonin väitöskirja *Människa och objekt i smyckeskrin — En analys av arkeologiska utställningar i Sverige* vuodelta 1987 osoittaa tämän todetessaan: "Har man sett en har man sett alla!"

En keskity tässä yhteydessä vuonna 1983 suljetun Kansallismuseon esihistorian perusnäyttelyn tilalle tammikuussa 1995 avatun Suomen esihistorian näyttelyn sanoman sisältöön. Siitä totean vain, että näyttelyn tekstien kautta hahmottuva käsikirjoitus on hyvä ja monipuolinen. Se on hyvin päivitetty, mikä on luonnollista kun sanoman laatijoina ja näyttelyobjektien valitsijoina ovat olleet kansalliskoelmastamme vastaavat arkeologit. Käsitellen sitä vastoin näyttelykieltä.

Näyttelykielellä tarkoitetaan näyttelyyn valittua visuaalista ratkaisua eli onko valittu to-

distuskappaleiksi esim. pelkät esineet ja pienet esineitä selostavat lappuset (etikettinäyttely) tai onko valittu todistuskappaleiksi esineitä, valokuvia, elokuvia ja aitoa ääntä, joiden lisäksi näyttelysanomaa on elävöitetty pienoismallein, rekonstruktioon ja lavastuksenomaisin ratkaisuin (totaalinäyttely). Lyhyesti: näyttelykieli on näyttelysanoman kokemista helpottava rakennelma, kokonaisuus esteettisine ja teknisine ratkaisuineen.

Paljon on keskusteltu siitä, kumpi on tärkeämpää näyttelyssä, tieto vai elämys. Mielestäni hyvässä näyttelyssä on kumpaakin: tiedollisuuden ja elämyksellisyyden tulee olla keskenään tasapainossa. Hyvässä näyttelyssä tarina rytmittyy keskeisten teemojen ympärille, jotka luovat sen rungon ja jotka, ainakin osa niistä, pitäisi tuoda esiin näyttävästi, visuaalisesti elämyksellisesti eräänlaisina fokuksina. Näin kiireinenkin kävijä muistaa näyttelyn juonen keskeiset kohdat.

Kolme ongelmaa

Kansallismuseon näyttelyyn liittyy kolme näyttelyratkaisuja rajaavaa seikkaa: tila, yleisö ja kieli.

Ensiksi tila. Suomen Kansallismuseo on "kansallisromanttisen kauden rakennusmonumentti". Rakennuksen suunnittelukilpailu ratkaistiin vuonna 1902 ja sen voitti kolmikko Gesellius & Lindgren & Saarinen ehdotuksellaan *Carl XII*, peruskivi muurattiin 18.6.1906, rakennus valmistui 1910 ja näyttely avattiin yleisölle 1916 ja nimi Suomen Kansallismuseo

Suomen esihistoria -näyttelyn rautakautta käsittelevä alue näyttelyn loppupuolelta nähtynä. Kuvannut Janne Vilkuna 1995.

otettiin käyttöön 1917. Akseli Gallen-Kallela maalasi tuloaulan eli keskiahallin freskot 1928.

Hyvä näyttely on tarina, usein eräänlainen aikamatka, joka alkaa ja loppuu, ja siksi näyttelyssäkin on oltava alku ja loppu. Kansallismuseon aulasta avautuu oviaukko kolmeen näyttelytilaan sekä kahdet portaat (alas rahakammioon ja ylös kerrokseen). Aulan monumentalisuudesta johtuen näyttelyille ei ole pystytetty näyttelykohtaisia ”portteja”, jotka manifestoisivat portin takaisen tarinan merkitystä. Näin on myös laita uuden esihistorian näyttelyn, sillä aulasta näkee suuret avoimet ovet ja pitkän holvikattoisen käytävän, jonka molemmiin puolin on vitriinien rivistö. Sisään astuessa vasemmalla puolella on vitriini, joka sisältää eräänlaisena näyttelyn fokuksena Laatokan kalastajien kivisilmäisen puujumalan vierellään suuri värillinen hirvi-fotostaatti, ja oikealla puolella on muun muassa suuren talvisen fotostaatin päällä Heinolan jalas. Kävijältä voi tosin jäädä huomaamatta takaoikealle nurkaan jäävä olennainen ja tiivis kokonaisuus Ihminen ja hänen ympäristönsä.

Monumentaalinen kaksilavainen tila mah-

dollistaa selkeän, pääasiassa kronologisesti etenevän 55 otsikkoisen¹ reitin rakentamisen jääkaudesta rautakauden lopulle (ja lopuksi kävijä voi astua seuraavassa näyttelyosastossa keskiaikaan). Alkuperäistä arkkitehtuuria on kunnioitettu: suuret ikkunat ovat avoimet (tosin uv-suojattuina) ja alkuperäinen vitriiniratkaisu on säilytetty.² Osa vitriineistä on vanhoja puisia, mutta suurin osa on uusia. Uudet metallikehyksiset vitriinit ovat volyymitään entisten kaltaisia. Tila on esteettisesti kauris, mutta se ei juurikaan mahdollista hätkähdyttävän ja siten elämyksellisen näyttelyn rakentamista. Vitriineihin ei yksinkertaisesti ole mahdollista rakentaa varioivia kokonaisuuksia. Lisäksi vitriinien ulkopuoleiset, päältä valaisevat kohdevalot valaisevat tehokkaasti nopeasti pölyttyvän päällyslasin ja jokainen lasitasolla oleva esine varjostaa alapuolellaan olevaa esineistöä. Lasihyllyille siististi riviin laitetut esineet näkyvät lipeävän ruodusta vähäisimmästäänkin tärinästä. Vitriineihin valitut taustakuvat ovat onnistuneita, ja erityisesti tekniikoita, kuten raudanvalmistusta ja muita metallityötapoja esittelevät kokonaisuudet ovat

antoisia.

Toiseksi yleisö. Näyttelyä ei periaatteessa pitäisi tehdä kaikille, se on mahdotonta, vaan näyttely pitää kohdistaa jollekin tietylle ryhmälle. Periaate on vaikea kun kyseessä on kansakunnan yhteistä menneisyyttä tulkitseva ns. perusnäyttely ja se on lähes mahdoton kun kyseessä on näyttely, jonka pitäisi tyydyttää myös kotimaisten kävijöiden lisäksi ulkomalaisia — ja iästä riippumatta. Tämä laaja-alaisuus ja jo 1910-luvulla luotu tilaratkaisu on johtanut yksinkertaiseen reittiratkaisuun, mitä pidän hyvänä.³ Esteettisesti kurinalainen vitriiniratkaisu rajoittaa vääjäämättä lasten mahdollisuutta teknisestikin: pienimmät joutuvat katsomaan osaa esineistä lasin läpi altapäin.

Kolmanneksi kieli. Suomen kaksikielisyys ja kansainvälisyyden vaatimus on johtanut siihen, että näyttelyn tekstit ovat suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Vaikka käsikirjoittajat ovat varsin hyvin välttäneet ”arkeologiset etikettekstit” ja tyytyneet lyhyisiin ilmiökeskeisiin yleisteksteihin, kielitilanne vie tilaa ja aiheuttaa vääjäämättä visuaalisesti raskaan ”kirjallisen” näkymän. Pystytyksen kiireisyys (aikaa oli vain reilu kuukausi) näkyy keskeneräisyytenä: esim. osa ilmiökokonaisuuksista (kuulema esim. Väestö ja yhteiskunta) puuttuvat ja osa teksteistä on vielä pohjustettuina paperilla ja odottaa pleksiin siirtämistä.

Ihminen

Näyttely ja erityisesti kulttuurihistoriallinen näyttely on tai sen pitäisi olla kertomus ihmisestä, mutta usein esineet saavat ylivallan ja esinekeskeisyys syrjäyttää ilmiökeskeisyyden. Näin on erityisesti teollistuneen ajan tekniikkaa esittelevien näyttelyiden laita, mutta samaan sortuvat myös esihistoriaa käsittelevät näyttelyt, mikä ei ole ihme kun tekijöinä ovat yleensä puhtaimman esinetieteen, arkeologian, edustajat. Näin ei kuitenkaan saisi olla, ja Gundula Adolfsson kysyykin: ”Var finner man några spår av livets realiteter, av de stora, existentiella frågorna? Utställningar berättar omsvärd, men vi får inte veta något om krig och

blodbad. Vi får se gravar, men får ingen antydning om hur döden upplevdes. Montrarna vimlar av föremål, men var är människan bakom?”

Kansallismuseon Suomen esihistorian näyttelyn käsikirjoittajat ovat tehneet ilmiö- ja ihmiskeskeisen käsikirjoituksen. Sanomaa todistavat objektit, esineet, ovat runsaat — ehkä paikoin liiankin runsaat. Mainiota on se, että näyttelyesineiksi on nyt kelvannut arkinenkin vähemmän näyttävä esine — samoin esillä on löytökokonaisuuksia. Rohkeutta nähdä esineiden yli pitää olla: väärin tulkitsemisen pelosta huolimatta pitää uskaltaa vieläkin enemmän tulkita katsojille, miltä yksittäinen esine tai löytökokonaisuus on aikanaan näyttänyt. Näyttelyssä on esim. ansiokkaasti esillä sekä Euran kuuluu naisenhauta että sen pukurekonstruktio, vaan ne ovat niin kaukana toistaan, ettei kävijä välttämättä yhdistä niitä.

Leväluhdan mystistä löytöä esittelevä kokonaisuus on ansiokas, mutta kun ihmisen osien esittelemiseen liittyy aina eettisiä ongelmia⁴, miksi yksilöiden päänkuorten räikeän valkoinen tieteellinen numerointi (?) on säilytetty näyttelyyn valituissa päissä?

Asioita hieman yksinkertaistaen voi yhteenvetona todeta, että Suomen esihistoria -näyttelyn käsikirjoitus on sanomaltaan moderni ja ilmiökeskeinen. Se luo perustan esihistorialliselle näyttelylle. Näyttelytoteutus on sen sijaan pääasiassa tilojen ja kaluston rajaamana traditionaalinen, ja se on tuottanut esinekeskeisen, jopa arkeologikeskeisen, näyttelyn.

Puuttuvat tuet

Suomen esihistoria -näyttelyssä ei ole käytetty ääntä eikä se olisi aivan helposti mahdollistakaan, koska kävijöiden ja erityisesti oppaiden äänet kaikkuvat läpi hallin.

Kiinnostuneilla kävijöillä on modernissa näyttelyssä mahdollisuus syventyä esitettyyn tietoon. Näyttelyihin on perinteisesti julkaisu, joka mahdollistaa näyttelysanoman siirtämisen museon ulkopuolelle ja jossa syvennetään keskeisiä sanoman teemoja. Olennaista on, että julkaisussa on myös näyttelyaiheesta laajemmin tietoa haluavan asiakkaan tarpeita varten

aiheeseen liittyvän kirjallisuuden luettelo, aiheen bibliografia, jonka avulla kiinnostunut lukija voi suunnistaa uuden tiedon äärelle. Kansallismuseon esihistorian näyttelyyn ei vielä ole valmistettu näyttelyjulkaisua. Hämeen Linnaan avattiin vuonna 1989 näyttely Terra Tavestorum — hämäläisten maa ja sen visuaalisesti komea näyttelyjulkaisu ilmestyi viime vuonna, mutta siitä puuttuu kirjallisuusluettelo. Luonnollisesti Kansallismuseon perusnäyttelyitä koskevien näyttelyjulkaisujen pitäisi olla saatavilla vieraskielisinäkin versioina.

Kansallismuseossa ei ole toistaiseksi käytetty tiedon laajentamiseen erinomaisesti soveltuvaa multimediaa.

Tulevaisuus?

Miten Suomen Kansallismuseota, rakennusta, voisi käyttää? Koska kyseessä on kiistatta rakennustaiteellisesti arvokas rakennus, kansallisen identiteetin symboli, siihen on erinomaisen vaikea pystyttää visuaalisesti ja teknisesti modernia näyttelyä. Rakennus soveltuisi kuitenkin Suomen tasavallan "livrustkammariksi", kansalliseksi aarrekammioksi, eli tilaksi, johon pystytettäisiin arkkitehtuuria kunnioittava, kronologisesti etenevä näyttely periaatteella "huone ja esine (tai korkeintaan kaksi)". Kyseessä olisivat sellaiset kansakunnan menneisyyteen liittyvät esineet, jotka ovat jo nyt muodostuneet kansallisiksi käsitteiksi, kuten esim. Huittisten hirvenpää, Ruskon kousa, tsaari Aleksanterin istuin Porvoon valtiopäivillä, Lönnrotin huilu, Iston "Hyökkäys", Sibeliuksen Finlandian nuottikäsitteily (Gallen-Kallelan freskosarja on jo paikalla), Paavo Nurmen piikkarit, Suomi konepistooli jne. Vaan jos näin onnellisesti kävisi, mistä saataisiin tilat modernille vähemmän eksklusiiviselle näyttelytoiminnalle?

Lopuksi

Kansakunnan yhteisyyttä vahvistavat näyttelyt eivät ole mitä tahansa näyttelyitä, ja siksi niille pitää suoda asialliset tilat, riittävät varat ja rakentajiksi monipuolisesti erilaisia asiantuntijoita tutkijoista lavastajiin, sillä on totta, että:⁵

*"Who controls the past,
controls the future:
who controls the present,
controls the past."*

Nootit

1. Ihminen ja hänen ympäristönsä, Eläinpääveistokset, Ensimmäiset asukkaat, Kivikauden työkaluja, Kiviteknikkaa, Hylkeenpyyntäjiä ja kalastajia, Suomen vanhimmat hautaukset, Keramiikka tulee Suomeen, Keramiikan valmistus, Kivikauden kauppa, Rikkaita punamultahautoja, Uusia asukkaita etelästä, Reiällisiä sotakirveitä, Asuinpaikat ja asunnot, Uusi hautaustapa, Elinkeinot, Pohjoinen, Uskonto ja uskomukset, Kehityksen uudet suunnat, Vasarakirveskulttuurin puristuksessa, Sisämaa pysyy vanhoillisena, Rannikon väestö suuntautuu, Itämerelle, Ahvenanmaa, Ihminen löytää metallit, Miksi "varhainen metallikausi"?, Jätinkirkot, Kivikauden kulkuvälineet, Sisämaa mukana kehityksessä, Kallioitaide, Hiidenkiukaat, Raudan merkitys, Kulttuurin murros, Kätkölöydöt, Rautakauden kronologia, Metallinkäsittely pronssikaudella, Rautakauden lähteet, Kulttuuri vakiintuu, Yhteydet vilkastuvat, Maanviljely ja karjanhoito, Erätalous, Varrallisuus kasvaa, Arjen askareet, Uusi vaihe rannikolla, Asuminen, Kotimaista korututointa, Kauppa lisääntyy ja valtionmuodostus etenee Pohjolaan, Metallitekniikka, Idän ja lännen kilpailu Itämeren piirissä ja Lapissa, Ahvenanmaan rautakausi, Hopea, Leväluhta, Piispan aarre Halikosta, Vaatetus rautakaudella, Mistä tehty ja miten tehty, Kirkon "uusi istutus" korvaa vanhat jumalat.
2. Vrt. kuvaan vuonna 1920 avatusta esihistorian perusnäyttelystä (Kopisto, Sirkka. Suomen Kansallismuseo kansallisromanttisen kauden rakennusmonumentti. Helsinki 1981, s. 77 kuva 80).
3. Ks. tarkemmin Pearce, Susan. Structuring the Past: Exhibiting Archeology. Museum international 185 (1995), s. 11: käsitteet depth, rings ja entropy.
4. Ks. Soutworth, Edmund. A Special Concern; Simpson, Moira. Burying the Past; Nail, Norman H. Treasured Bones. Museums Journal July 1994.
5. Orwell, George. Nineteen eighty-four.

9000 VUOTTA SUOMEN ALUEEN HISTORIAA NÄYTTELYNÄ

Juhani Kosted

Ihmisen historiaa Suomen niemellä tunnetaan noin 10 000 vuoden ajalta. Vain viimeisen vuosituhannen ajalta historian kulku perustuu laajaan ja monipuoliseen lähdeaineistoon, asiakirjoihin, esineellisiin lähteisiin, kirjallisuuteen, muistelmiin, kokemuksiin ja viimeisten vuosikymmenien ajalta lisäksi lukemattomiin erilaisiin kuvallisiin ja sähköisiin dokumentteihin. 9000 vuoden ajalta tietomme inhimillisestä toiminnasta, ihmisten kokemuksista ja elämyksistä, elinkeinoista ja elämänmuodosta perustuvat pääasiassa esineellisiin lähteisiin, kiinteisiin muinaisjäännöksiin ja usein maallikosta käsittämättömiin kulttuurikerroksiin. Jokseenkin pieni määrä inhimillisen toiminnan jäänteitä, lähteitä, valottaa meille ajallisesti pitkän jakson historiaa, kun sen sijaan suhteellisen lyhyttä 1000 vuoden jaksoa voidaan tutkia ja tulkita erittäin laajan ja monipuolisen lähdeaineiston varassa. Näyttelyn tekemisen ja nimenomaan sen informatiivisuuden kannalta tämä saattaa aiheuttaa ongelmia, joita on yksinkertaisesti mahdoton ratkaista. Tulkintaa joudutaan tekemään sanallisesti.

Suomen kansallismuseon esihistorian näyttelyn sulkemisesta on liki kymmenen vuotta. Varsinkin koululaisten ja opetuksen kannalta esihistorian näyttelyn uudistumisen viivästyminen on koettu ongelmalliseksi, mutta mielestäni se on ollut myös kansallismuseon imagon kannalta hankala asia. Kymmenen pitkää vuotta on jouduttu odottamaan museotoiminnan ehkäpä kaikkein tärkeimmän näyttelykokonaisuuden uudistamista ja avaamista taas suurelle yleisölle. Tärkeäksi esihistorian perus-

näyttelyn tekee mielestäni se tosiasia, että suuren yleisön keskuudessa esihistoria koetaan salaperäisenä ja jollakin tavalla eksoottisena ja kiehtovana inhimillisen historian ajanjaksona. Ehkäpä esihistoria saa katselijan villemmänkin mielikuvituksen liikkeelle ja kuvittelemaan erilaisia asioita usein merkillisten esineiden ympärille. Salaperäisyyttä korostaa mielestäni erityisesti kirjoitetun tekstin puuttuminen ja tietoisuus siitä, että jokaiseen esineeseen liittyy suora yhteys muinaiseen ihmiseen.

Esihistoriallisen esineistön näytteille asettamisessa on mielestäni monta näkökulmaa. Esineet sinänsä ovat usein esteettisesti hyvin näyttäviä ja antavat mahdollisuuden mielenkiintoisiin ja näyttäviin esityksiin ja esillepantoon. Esineiden informatiivisuus on taas päinvastainen ja se edellyttää näytteilleasettajalta hyvin paljon. Miten välittää mahdollisimman hyvin ja tehokkaasti esineellisen lähteen kertomus katsojille. Miten ilmaista kertomus niin, että jokainen sen ymmärtää. Miten liittää esineet inhimilliseen toimintaan niin, että katsojille annetaan mahdollisuus sijoittaa esineet kokonaisuuksiin. Mielestäni kansallismuseon uusi esihistorian perusnäyttely ei täysin yllä niihin vaatimuksiin, joita tällaiselta vaativalta näyttelyltä on edellytettävä. Kansallismuseon esihistorian näyttelyn vaatimukset ovat mielestäni erittäin korkeat. Näyttelyssä pitäisi pystyä kertomaan mahdollisimman yksiselitteisesti ja yleistajuisesti esihistorian pääpiirteet esineiden, kaivausten ja tutkimustulosten pohjalta tehtyjen tulkintojen perusteella.

Suomen kansallismuseon uuden esihistori-

an perusnäyttelyn yleisilme on hyvin perinteinen ja suoraan sanottuna olin näyttelynavajais-ten yhteydessä hämmästyneen pettynyt salin ovien auettua ja vanhojen vitriinien ilmaantu-essa näkyviin. Ensimmäinen ajatus oli se, että näyttely ei olekaan uusiutunut millään tavalla, vaikka vanhatkin vitriinit tietysti ovat tilaan hyvin soveltuvat. Lähempi tutustuminen saliin osoitti kuitenkin uudistumistakin tapahtuneen osin onnistuneestikin. Suurin osa näyttelyvitriineistä on suunniteltu uudelleen, tosin pitkälti vanhoilla periaatteilla. Yleisilme on miellyttävä ja kansallismuseon arvokkaiisiin tiloihin hyvin sopiva. Lähempi tutustuminen näyttelyarkkitehtuuriin toi toki muitakin ajatuksia. Valaistus on hyvin usein tällaisissa vitriiniratkaisuissa ongelmallinen, niin kansallismuseonkin uudessa näyttelyssä. Vitriinien päälle sijoitetut valaisimet antavat kyllä riittävästi valoa teksteille, mutta pääasia eli esineet jäävät usein pimentoon.

Esihistoriaakin jokseenkin hyvin tuntevana näytteille panon yleisilmeen voi sanoa olevan sekavan. Kivikauden ja pronssikauden osalta esineiden sijoittelu on jokseenkin siedettävä. Kivikauden osalta on pystytty tekemään karsintaa ja asettamaan näytteille keskeisiä ja aikakaudelle ominaisia esinetyyppejä. Sama koskee pronssikautta, jolta esineiden määräkään ei ole erityisen suuri. Mutta rautakausi kaatuu mielestäni kävijän silmille melkeinpä

“romukasana”. Vitriineihin on ahdettu liian paljon esineitä, monet päällekkäiset hyllyt ovat niin lähellä toisiaan, että alemmalta hyllyltä on mahdotonta saada minkäänlaista yhtenäistä käsitystä saati tutustua yksityiskohtiin. Monet erittäin kauniitkin ja informatiiviset esineet peittyvät esineiden ruuhkaan. Mielestäni esihistorian näyttelyn ei tarvitse esitellä yksityiskohtaisesti kaikkia typologisia sarjoja ja esineiden kehitysvaiheita. Näyttelyssä olisi pitänyt kyetä yleistämään ja antamaan näin selkeän yksinkertainen kuva esihistorian vaiheista ja pääpiirteistä. Uudistettu esihistorian näyttely saattaa palvella hyvin arkeologian tutkimusta ja opetusta, mutta maallikkojen ja koululaisten opetuksen kannalta se ei ole erityisen hyvä.

Tässä yhteydessä on hyvä puuttua myös näyttelyteksteihin, jotka ovat liian yksityiskohtaisia ja “ammattimaisia”, kun niiden pitäisi olla yleistajuisia, keskivertomuseokävijälle suunnattuja. Ammatilainen ja asian harrastaja osaa hakea lisätietoja kirjallisuudesta, mutta keskivertomuseokävijä hakee ja tarvitsee tiedot vain yleispiirteistä.

Summa summarum. Pääasia on tietysti, että Suomen kansallismuseon esihistorian perusnäyttelyn uudistaminen on päättynyt ja suomalaisten ja Suomen niemellä asuneiden ihmisten varhaisin historia on esineellisessä muodossa vihdoin kaiken kansan nähtävillä.

MEILLÄ ON JÄLLEEN IKIOMA ESIHISTORIA

FL Björn Forsén

1800-luvulla syntyneen kansallisuusaatteen mukaan jokaisella kansalla piti olla oma historiansa. Useimpiin Euroopan maiden pääkaupunkeihin rakennettiin siitä syystä kansallismuseoita valaisemaan oman kansan menneisyyttä. Arkeologian kehittyessä tieteen esihistoriasta muodostui vähitellen tärkeä osa kaikkien Euroopan maiden kansallista historiaa ja kansallismuseoihin perustettiin esihistoriallisia osastoja. Näillä osastoilla oli tehtävänä näyttää ulkomaalaisille ja omille kansalaisille, että kansalla oli pitkä ja mielenkiintoinen menneisyys, joka takasi kansalle oikeuden itsenäisyyteen. Toisaalta niillä oli myöskin tentävänä toimia näyttelyinä niille koululaisille, opiskelijoille ja tavallisille kansalaisille, jotka halusivat tutustua lähemmin omaan menneisyyteensä.

Suomella ei ole pitkään aikaan ollut omaa esihistoriaa. Kansallismuseon esihistorian perusnäyttely on ollut suljettuna yli kymmenen vuotta. Käydessäni Helsingissä uudenvuoden jälkeen ilahduinkin suuresti saatua kuulla, että Kansallismuseon esihistorian osaston perusnäyttely on jälleen avattu. Siksi riensin ensimmäisenä vapaana päivänäni Kansallismuseoon tutustuakseni uuteen näyttelyyn. Pitkän kiinniolon jälkeen odotukseni olivat suuret. Missä määrin uusia löytöjä on laitettu näytteille? Ja missä määrin on uusilla ja moderneilla menetelmillä yritetty valaista menneisyyttämme?

Ensimmäinen reaktioni oli suuri pettymys. Tuntuu siltä kuin näyttely ei olisi koskaan ollutkaan suljettuna, kuin olisi kyse vanhasta näyttelystä. Vitriini vitriinin vieressä, ensin kivikausi, sitten pronssikausi ja lopuksi rautakausi. Vitriineissä kirves kirveen vieressä, solki soljen vieressä ja miekka miekan vieressä,

pitkissä kauniissa typologisissa sarjoissa. Rekonstruointiyrityksiä on olemattomasti, selittäviä tekstejä aivan liian vähän. Sen sijaan esineiden nimiä ja tyypejä mainitaan huolellisesti useimmissa vitriineissä.

Tämän kaltaiset vanhanaikaisella tavalla rakennetut näyttelyt ovat usein suureksi iloksi arkeologeille ja arkeologian opiskelijoille, varsinkin heille, joilla ei ole työnsä merkeissä mahdollisuutta nähdä esineitä, joista on lukeutunut ja kuullut. Arkeologian laitoksilla typologisen kurssin pitävät luennoitsijat siirtävät varmaan jälleen ilomielin osan opetuksestaan Kansallismuseoon. Mutta onko tämä paras tapa esittää esihistoriaamme tavallisille kansalaisille ja ulkomaalaisille sekä saada heitä kiinnostumaan esihistoriastamme ja ymmärtämään, millä ehdoilla esi-isämme ovat eläneet? Epäilen ettei ole.

Onhan Euroopassa toki vielä olemassa monia vanhanaikaisella tavalla rakennettuja esihistorian näyttelyjä eri museoissa. Mutta uudenaikaisilla metodeilla rakennetut näyttelyt tulevat yhä tavallisemmiksi. Tällä en tarkoita, että pitäisi muuttaa kokonaan Kansallismuseon esihistorian perusnäyttely uudenaikaiseksi näyttelyksi, jossa esineitä olisi vähän ja painopiste olisi siirtynyt teemamaiseksi näyttelyksi, jossa rekonstruoinnit täyttäisivät saleja. Mutta eikö varsin vähäisillä resursseilla vanhantyyppisen näyttelyn puitteissakin olisi mahdollista nostaa esille jotkut teemat paremmin näkyviksi niille katsojille, joita ei niinkään paljon kiinnosta jokaisen kirveen ja soljen luetelointi? Miten olisi esimerkiksi pieni erikoisnäyttely yhdessä salissa muinaisen metsästäjän ja kalastajan elämästä, jossa olisi rekonstruoituina ruuhet, sukset, verkot, aseet

jne?

Unohdamme helposti että esihistoria kuvastuu paitsi esineissä myös ympäristöstämme, monissa usein hyvinkin luonnonkauniissa ja kiinnostavissa kiinteissä muinaisjäännöksissämme. Tässä meillä on varsinkin keskieu-rooppalaisille tarjottavana jotain vierasta ja kiehtovaa, jota ei aina löydä heidän kotinurkistaan. Minun mielestäni tätä puolta esihistoriastamme kannattaisi ehdottomasti nostaa paremmin näytteille Kansallismuseon kaltaisessa näyttelyssä. Nykypäivinä pitäisi olla mahdollista kuvata juuri tätä osaa esihistoriasta

varsin helposti esimerkiksi diakuvasarjoilla, miksei videofilmeillä tai tietokoneohjelmilla.

Käveltyäni ensimmäisen pettymykseni jälkeen toisen kierroksen näyttelyn lävitse mieleeni tuli, että tärkeintä kuitenkin on, että Kansallismuseon esihistorian perusnäyttely on uudelleen avattu. Meillä on jälleen ikioma esihistoria, johon voimme tutustua ominpäin tai jota voimme esitellä ulkomaalaisille ystävillemme tai vieraillemme. Siitä suuri kiitos niille, jotka ovat pystyttäneet näyttelyyn.

ESIHISTORIAA ETSIMÄSSÄ

Raija Majamaa

Museon keskivertokävijän — eli keski-ikäisen, koulutetun naisen — silmin Kansallismuseon uusi perusnäyttely avautui kahdella tutustumiskerralla. Ensinnä oli mukana kolmetoistavuotias poika, toisella kertaa yleisö, jota Leena Söyrinki-Harmo asiantuntevasti opasti.

Näyttely alkoi lupaavasti seinäkkeellä "Ihminen ja hänen ympäristönsä". Se sisälsi pienoiskoossa tutkimuksen kehityskaaren päätelystä tiedosta nykyaikaisiin sovellutuksiin havainnollisesti esitettynä. Satelliittikartat päällysviivoineen, jääkauden ajoittaminen, muoviputkilot simpukoineen ja mammuttilöytökartta toivat katselijan silmiin ajankohtaisia ongelmia. Miten vesi peittäisi nyt Kansallismuseon tornin, miten kuusi levisi ilmaston kylmenemisen ja kosteuden myötä — asioita jotka esiintyvät päivälehdissä pohdittavina. Ilauduin myös seinäkkeiden viittauksista suhteellisen tuoreisiin kaivauksiin, kuten Myyrmäen aseman ja Jönsaksen alueelta. Arkeologiset kaiva-

ukset ovat siis nykyaikanakin antoisia, kaikkea ei ole vielä löydetty. Ei kannata hermostua, vaikka rakennustöitä lykätäänkin.

Vanhan vitriinin lasi taittoi pahasti luet-tavan tekstin, joissakin tapauksissa englannin-kielistä oli kumarruttava katsomaan. Taiteellisin silmin arvioituina tekstit ovat vitriineissä häiritseviä, joten kirjasimien kokoa ei ole haluttu esittää riittävän suurena. Rauhoitettaisiinko vitriinit teksteiltä kokonaan — vain numerolapuvin varustetuiksi? Lasihyllyille asetetut esineet korostaisivat omaa ikiikaista kauneuttaan? Eihän pähkinäkasa tai verkonkohojen röykkiö siedä vierellään paperinolosia. Olisiko tekstit asetettava silmän keski- korkeudelle vitriinin seinälle? Pienille lapsille on aikuisen kuitenkin luettava selitykset. Olisiko ratkaisuna parempi asettaa suurikokoinen, monikielinen pleksikirja vitriinin viereen — tai kenties peräti Walkman-kuulokkeet? Tungosta ei saisi silti muodostua tiedon jonottajista. Asi-

allisten tieteellisten tekstien lisäksi olisi hauska saada kuulla nauhalta kansan rakastamia "löytöjä" ja yksinkertaistavia kohdennuksia. Tarkoitan esimerkiksi puhkeamattomia poskihampaita, joiden avulla on päätelty Eurassa haudatun pieni lapsi tai että kypäriä ei ole kun nahkaiset ovat mädäntyneet tai että rengasmiekat kuvastivat eurooppalaisia liittolaisuhteita tai miksi miekat oli rikottu kiemuraisiksi tai että maailman vanhimman verkon solmu on herättänyt monimutkaisuudellaan matemaatikkojen kiinnostuksen. Ensi vuonna voitaisiin vaihtaa uudet tärpit ajankohtaisten tutkimushavaintojen mukaan.

Mistä esihistorialliset suomalaiset tulivat, mitä kieltä puhuivat? Esineiden nimet ja käyttötarkoitukset eivät aina olleet tuttuja. Kolmetoistavuotias ei tiennyt mihin tuuraa käytetään — yksinkertainen jäätä särkevä selitys siis mukaan. Näyttelyn tekstit olivat ylipäänsä virheetöntä, selkeätä ja havainnollista kieltä, seinäkkeet moni-ilmeisiä sekä kuva-ainekseltaan että taitoltaan. Graafikkojen osuus korostuu kuvattaessa aikaa, jolta ei ole valokuvia. Sitäpaitsi piirros havainnollistaa kohteen valokuvaa tarkemmin ja täydentää puutteellisena säilyneen esineen hahmotelman. Erityisesti minua miellytti seinäke, jossa aikajanalla ja piirroksin ilmaistiin korun kehitys. Olisiko yksinkertaistettu tietojanakin tarpeen, esimerkkinä "rautaa omasta maasta, irti tuontisuhteista" tai "aseet germaaneilta, korut itäbalteilta" vai syyllistytäänkö halpoihin yleistyksiin?

Näyttelyn tekijöiden nimet ansaitsisivat tulla kirjatuiksi johonkin seinäkkeeseen. Näyttelyn suunnittelu ja toteutus vastaavat työmäärältään kuvallisen tietoteoksen toimittamista. Tutkimuksellinen asiantuntemus, popularisoi-va kieliasu ja havainnollinen taiteellinen esillepano voisivat tulla arvioiduiksi myös tiedonjulkistamisen kannalta.

Eläinten — hirven, karhun, lintujen — hahmot olivat täydellisen kauniita. Valokuvasuurennokset korostivat riistan käytännöllistä merkitystä säilyneen esineen rinnalla. Olisi hauska kuulla eri tulkintoja esineiden merkityksestä — kaikki on sallittua niin kauan kuin se on tieteellisesti vääräksi todistettua.

Näyttelystä selvisi myös ammattitaitoisen keksinnön arvo: varteen istutettu kirves näytti hyvinkin nykyaikaiselta designtuotteelta — olisipa selitystaulussa sen nykyversiosta kuva. Näyttelyvieraasta olisi myös kiehtovaa tietää, mitä voidaan päätellä esineen muodon avulla käyttäjän elintavoista. Siis että tasapohjatonta ruukkua käyttävä asuu hiekkapohjaisessa asumuksessa tai joutuu pitämään ruukkua kädessänsä. Laskutilasta oli silloinkin pulaa. Mitä merkitsi se ettei piikiveä löytenyt Suomesta — entä meripihka vaihdon välineenä? Valuuttaa se on tavarakin. Miksi hautakaivauksissa toiset esineet oli järjestelmällisesti rikottu ja toisten, ehjinä säilyneiden perusteella saatettiin päätellä ruumiin muoto ja maallinen asema elinaikanaan? Miksi hienossa hopeisessa miekassa vastapaino on liian pieni eikä veriuraa ole? Suorastaan liikuttavilta tuntuivat loppuvitriinien "kalevalakorut" ja kangasjänteet, jotka päättivät esihistoriallisen ajan. Mihin se päättyi, kysyi nuori mies. Millä perusteella vasta noin 1300-luvulle? Mitä ulkomaalainen ajattelee, kun hänelle selkenee, ettei Suomessa ollut kirjoitettua historiaa aikaisemmilta vuosidoilta. Ja missä varhaisimmat dokumentit ovat arkistoituina — miksi ne säilyivät?

Esihistorian näyttely näyttää historiankirjan tutut aarteet aitoina katseltaviksemme. Pohjakaava on selkeä ja sitä on helppo seurata. Väljästi sijoitetut vitriinit harmonisesti useaan hyllykerrokseen aseteltuine esineineen antavat katsojalle sekä luontevia esineryhmiä että jäljiteltäviä aitoja ympäristöjä. Selittävät tekstit ovat sopivan pituisia luettaviksi. Valokuvat täydentävät ilmeisesti ja tyylikkäästi sanomaa. Silti on jälleen todettava, että museon paras valtti on asiantuntijaopas. Leena Söyrinki-Harmo kertoi hauskaasti kuulijoilleen, kuinka varhaiset suomalaiset pääteltävissä olevin keinoin tulkittuina elivät. Hän toi näyttelyn nykypäivään tekemällä ajankohtaisia viittauksia ja elävöittäviä tietoiskuja.

Näyttelyn kävijä on yleensä otollisella mielellä tekemään myös ostoksia. Kaipasin painettua luetteloa ja esinejäljennöksiä. Museo kauppa on välttämättömyys: tahdon Huitisten hirvenpään pöydälleni!

ESIHISTORIALLINEN ILTAPÄIVÄ SUOMEN KANSALLISMUSEOSSA

Satu Villikka ja Jyrki Heinämäki

Jokaisen itsensä kiireiseksi ja ylikuormitetuksi tuntevan ihmisen olisi terapeuttisesti hyvä pistäytyä aika-ajoin museossa. Museossa liikkessa käsitteet aika ja kiire muuttuvat varsin suhteellisiksi. Jokapäiväinen kiire hautautuu, kun sekunnit muuttuvat vuosiksi, minuutit vuosisadoiksi ja tunnit vuosituhansiksi. Tähän johtopäätökseen tulimme kierrettyämme Kansallismuseon Suomen esihistoriaa käsittelevän näyttelyn eräänä helmikuuisena iltana.

Näyttelyn alussa esiteltiin karttapiirroksin jääkauden aikaista Skandinaviaa ja Suomen maantieteellistä kytkeytymistä siihen. Noin 70 000–10 000 vuotta sitten Skandinavian alue poikkesi huomattavasti nykyisestä, sillä esimerkiksi Itämeri oli jääkauden aikana pitkiä aikoja täysin eristyksessä Atlantin valtamerestä (mm. Baltian jääjärvi, Yoldiameri, Anky-lusjärvi). Nämä asiat olivat uusia allekirjoitaneille. Mielenkiintoista oli havaita, että jääkauden aikaiset suuret ilmastolliset ja maa-alueuutokset mahdollistivat ihmisen saapumisen noin 10 000 vuotta sitten Skandinaviaan ja nykyisen Suomen alueelle. Ihmisen tuloa peilattiin koko ihmisen noin 2 miljoona-vuotiseen historiaan, mikä edesauttoi näyttelyn kuvaaman aikakauden hahmottamista ja sijoittamista ihmisen kehityshistoriaan.

Kivikauden näyttely esitteli aikakauden ihmisen arkielämää, asumista, kaupankäyntiä, uskontoa ja uskomuksia sekä hautustapoja (kalmistoja) varsin kattavasti. Eläinaiheisia (mm. hirvi, karhu) kirveitä, jotka olivat mielestämme samalla taideteoksia, oli löydetty run-

saasti ympäri Suomea. Vaikka kirveitä oli paljon, niistä löytyi kustakin selkeää omaleimaisuutta ja mielenkiintoisia yksityiskohtia. Jonkin verran epäselväksi jäi työkalujen (kirveiden) tyypitys ja löytöpaikat, koska numeerointia ei työvälineiden yhteydessä esiintynyt. Se saattoi olla tarkoituksellistakin, jotta kävijät itse voisivat pohtia asiaa. Keramiikka-astioiden valmistus ja koristepinnoitukset olivat kiinnostavia ja hyvin kuvattuja. Valokuvat vuosisadan alun arkeologisista kaivauksista, alan suomalaisista uranuurtajista ja löytöpaikoista sopivat hyvin kokonaisuuteen.

Kalamiehenä kiinnostava kokemus oli maailman vanhin verkko, joka oli peräisin yli 10 000 vuoden takaa. Oli yllättävää havaita, miten tämän kaltainen työväline (tai osia siitä) oli kestänyt useiden vuosituhansien ajan. Kaikkine solmuineen, polineen ja punnuksineen verkko oli kuitenkin varsin samankaltainen kuin nykyaikaisetkin kalastusvälineet, mikä osoittaa luovuutta ja varsin kehittyneitä suunnittelu- ja käsityöläistaitoa silloisilta ihmisiltä. Mielenkiintoista oli lukea myös yksityiskohtainen kuvaus verkkoon liittyvästä kalastusmatkasta ja miten se löydösten perusteella oli päättynyt.

Yksittäisinä näyttelykohteina kivikaudelta jäivät mieleemme kalmistot (esim. Vantaa, Jönsas) ja niiden yhteydessä esitetyt esihistorialliset hautaustavat. Kuolleen miehen mukana haudattu kivialta osoitti työvälineiden suurta arvoa sen aikaisille ihmisille. Vainajien maallisia jäännöksiä katsellessa yritti hahmottaa kivi-

kautisen ihmisen ulkonäköä ja luonteenpiirteitä, mutta se osoittautui vaikeaksi. Mietimme, miten arkeologit selvittävät sitä? Vainajien luurankojen kokoaminen on vaatinut kuitenkin sekä hyvää ihmisen anatomian perusteiden hallintaa että synnynnäisiä salapoliisitaitoja.

Kivikautta seurasivat kupari-, pronssi- ja rautakausi, joilta aikakausilta ihmisten elämään liittyvää materiaalia on säilynyt jo runsaammin, mikä näkyi näytteilleasettelusta. Käyttöesineet kehittyivät ja monimuotoistui-
vat, ja ne käsittivät myös muita kuin elinkeinoihin, keramiikkaan tai hautausapoihin liittyviä esineitä. Pronssikauden esineistä tekivät vaikutuksen Suomen ensimmäiset hygieniavälineet, kampa ja partaterä ("kuokkapeli"), jotka olisivat huomiota herättämättä sopineet vielä tämänkin päivän kauppojen hyllyille. Allekirjoittaneille selvisi myös pronssikaudelta peräisin olevien hiidenkiukaiden merkitys ja kalliomaalauksien synty ja niiden symboliikka.

Rauta-aikaa ja sen eri kausia käsittelevälle näyttelylle oli varattu runsaasti tilaa ja huomiota. Esitys oli selkeästi jäsennelty ja johdonmukainen. Raudanvalmistus ja sen merkitys

ihmisen työvälineiden ja aseiden valmistuksessa kuvattiin ymmärrettävästi. Rauta-ajan eri kausista vähemmän kiinnostusta herättivät roomalaisuuden aikakaudet, sen sijaan viikinki- ja ristiretkiaikaa kuvaavat näytteillepanot koimme mielenkiintoisina (mm. viikinkiajan suuri korunäyttely).

Näin maallikkokävijöissä Suomen esihistoriallinen näyttely herätti joitakin kysymyksiä arkeologisesta tutkimuksesta:

(1) Miten esihistorialliset löydöt Suomessa tehdään?

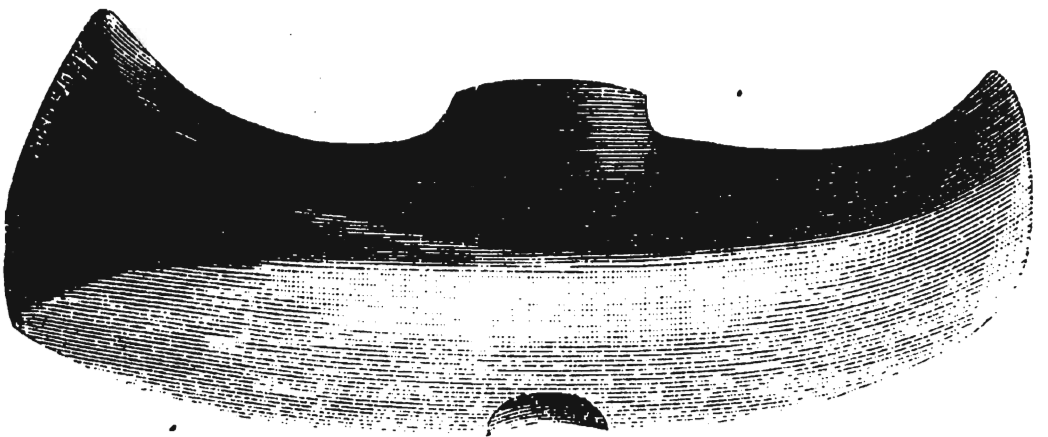
(2) Miksi toiset esineet säilyvät lähes sellaisenaan jälkipolville ja toiset eivät?

(3) Minkälainen on kaivausstrategia arkeologisilla kaivauksilla ja minkälaisia työvälineitä siellä käytetään?

(4) Millä tekniikalla määritetään vuositu-
hansia vanhojen esineiden (löytöjen) ikä ja mikä on menetelmän luotettavuus/tarkkuus?

(5) Miten joidenkin löytöjen osalta voidaan selittää hyvin yksityiskohtaisesti niihin liittyviä tapahtumia?

Summa summarum. Opimme tuntemaan ja ymmärtämään esi-isiemme arkea ja elämää, ja samalla omaa käyttäytymistämme.

OPISKELEMASSA ESIHISTORIAA KANSALLISMUSEOSSA

Pirjo Hamari

Kansallismuseon uusi esihistorian perusnäyttely on vanhan väliaikaisen näyttelyn jälkeen jokaiselle arkeologian opiskelijalle välttämätön tuttavuus. Pienet vitriinit ja hämärit nurkkaukset ovat muuttuneet avaraksi holvihalliksi ja kunnolla valaistuksi vakinaiseksi näyttelyksi kunnolliseen tilaan ensimmäisessä kerroksessa.

Arkeologian opiskelija menee Suomen esihistoriaa esittelevään perusnäyttelyyn — mitä hän haluaa siellä nähdä? Yliopistossa hänelle on opetettu kulttuurien kehitystä, esineistöä, arkeologian teoriaa ja metodeja; selvästikään osaa näistä ei ole tarkoitettu esiteltäviksi näyttelyssä. Opiskelija haluaa nähdä näyttelyn, jossa esitetään yleisölle synteesi Suomen esihistoriasta sanoin, kuvin, esinein ja tekstein. Opiskelija hyvin todennäköisesti on myös niin asiastaan kiinnostunut, että haluaa nähdä näyttelyn, joka on mielenkiintoinen, harkittu ja yksityiskohdiltaan tarkka, museologisesti ja näyttelyteknisesti laadukas, ja jos vielä mahdollista, uusia ajatuksia herättävä ja tieteellisen tutkimuksen kärjessä kulkeva. Lopuksi opiskelija haluaa vielä ajatella tavallista museonkävijää, ja toivoo että näyttely olisi havainnollinen, tarpeeksi selkeä ja eri osiltaan tasapainossa. Jokaiselle jotakin, siltäkö kuulostaa?

Opiskelija menee näyttelyyn kaikki nämä odotukset mielessään. Miten näyttely vastaa odotuksia? Ensimmäisenä näyttelystä erottuu tietenkin sen ulkoasu, näytteillepano. Tila on valoisa, vitriinit suorassa rivissä, kronologinen eteneminen on helpotajaisesti järjestetty kiertämään kapea tila. Holvikaariin sijoitetut suu-

ret mustavalkoiset valokuvat luovat lisätilan tuntua ja antavat mielenkiintoista lisää näyttelyyn.

Arkeologian opiskelija joutuu aina opintojensa ohessa perehtymään myös esihistorian materiaaliin jäänteisiin, esineistöön. Se on pitkään pääosin jouduttu opiskelemaan kirjallisuudesta ja pienehköistä opetuskokoelmista, joten runsas esinemäärä perusnäyttelyssä on tärkeä lisä peruskoulutuksessa. Esineistön esittelyssä voi opiskelijan kannalta löytää kuitenkin pieniä heikkouksia.

Arkeologian opiskelija haluaa saada yksittäisestä esineestä irti hiukan erilaista informaatiota kuin normaali museonkävijä: kulttuurista kontekstia, löytöpaikkaa, ajoituksia ja asemaa materiaalisessa kulttuurissa. Osaa tästä informaatiosta ei löydy etsimälläkään, eikä osaa siitä voi edes olettaakaan löytävänsä; mutta esimerkiksi löytöpaikan merkitseminen esineen tietoihin puuttuu harmittavan usein, vaikka se lienee kiinnostava myös alan ulkopuolisille katsojille. Esineiden yleistiedot ovat joskus vaikeasti löydettävissä. Esineiden tarkastelemista vaikeuttaa myös niiden asettelu vitriineihin: samaan kohtaan on kerätty liikaa esineitä; esineiden luonne hieman hukkuu massan paljouteen. Hyllyjen korkeustaso on kummallinen normaalimittaiselle aikuiselle ja ylhäältä tuleva valo jättää alahyllyt joskus varjoon. Uniformi lasivitriini luo näyttelyyn yhtenäistä kuvaa, mutta riistää joiltain esineiltä luontaista näyttävyyttä, jota olisi voitu korostaa erilaisella taustalla — museoalaa opiskeleva voi mielessään pyörittää erilaisia vaihtoeht-

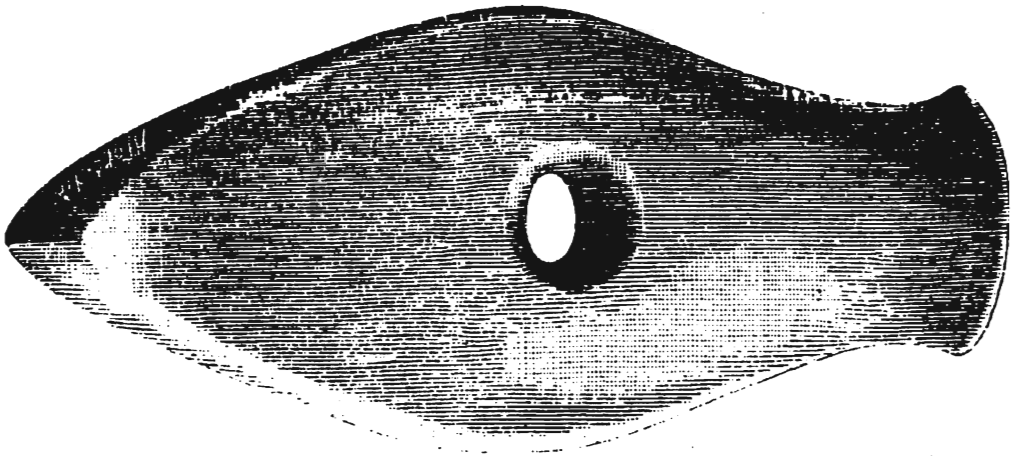
toja.

Tähän asti vain Ellaa ihailut opiskelija voisi olla tyytyväinen päästessään näkemään keskeisen materiaalin luonnossa. Mutta konkreettinen materiaalin jäämistö ei kuitenkaan yksinään muodosta opiskelijan luomaa kuvaa esihistorian kulusta. Tendenssi arkeologian opetuksessa on tasaisesti kulkenut pois esinekeskeisyydestä, kohti kontekstin ja yhteiskunnan hahmottamista materiaalin takaa. Jo avajaisissa tämän pyrkimyksen samottiin olleen näyttelyn tekijöiden johtavana ideana. Miten ihminen ja yhteiskunta näkyy esineistön takaa perusnäyttelyssä?

Näyttely kuvaa esihistoriallisia kulttuureita ja yhteiskuntaa esinein, niihin liittyvin tekstein, ryhmittelemällä temaattisesti esineitä edustamaan jotain yhteiskunnan aspektia sekä muutamalla havainnollisella esityksellä, rekonstruktioilla ja pienoismalleilla. Nämä ovat keinoja, joita museoissa yleisesti käytetään elävöittämään konkreettista materiaalia, ja omalla tasollaan Kansallismuseonkin näyttely tuo esiin ihmistä esineen takaa; se antaa peruskuvan Suomen esihistoriasta. Mutta nämä keinot ovat olleet käytössä jo kymmeniä vuosia, ja vaikka ne onkin käytössä havaittu hyväksi, voisi myös miettiä, löytyisikö uudesta museoteknologiasta ja didaktisista menetelmistä kei-

noja vielä korostaa menneisyyden elävyyttä, tuoda vielä enemmän yksilöä esille materiaali-paljouden takaa. Onko interaktiivisuudesta ja hypermediasta tullut sellaisia sanahirviöitä, ettei niiden mahdollisuuksia edes arvioida? Kokonaisuutena katsottuna näyttely on jälleen kerran esinekeskeinen ja melko vähän visuaalinen, jos itse esineitä ei oteta huomioon. Ihmisen mielikuvitus joutuu kohtuuttomalle raskuudelle, jos visualisoidakseen näyttelyn joutuu lukemaan tarkkaan kaikki tekstit — ja sitähän keskiarvo näyttelyssäkävijä tuskin tekee. Helpommin visualisoitavissa oleva näyttely on myös mieleenpainuvampi ja näin antoisampi kokemus niin arkeologian opiskelijalle kuin normaalille katsojallekin. Arkeologian opiskelija jää kaipaamaan jotain uutta ja antoisaa, jotain viimeistä terää näyttelystä.

Arkeologian opiskelija voi olla myös tyytyväinen näkemäänsä. Tarjolla on paljon ainutlaatuisista materiaalia nähtäväksi, ja kärjessä tässä listalla tulevat ainakin rautakautisten hautausten esittely kokonaisuudessaan ja siihen liittyvä tekstiililöytöjen osuus. Klassikkoja Antrean verkkolöytöä, Heinolan reenjalasta ja Kirkkonummen luutuuraa voi käydä ihailmassa aivan "livenä". Esihistorian näyttelyn tulee olla ja onkin Kansallismuseon kivijalka, kompakti avausosasto.

KAUNIITA ESINEITÄ SIISTISTI VIEREKKÄIN

Katri Kaunisto

Kansallismuseon esihistorian näyttely on katsojalle monin tavoin vaativa ja haasteellinen. En tiedä miten lapset jaksavat kiinnostua esineivistöistä, kun aikuinenkin katsoja uupuu vaeltaessaan kivikaudesta rautakautta kohti. Sinne tänne on kuitenkin viritetty ansoja pitämään yllä mielenkiintoa. Tällaisia ovat mm. kirjojen kuvista tutuiksi tulleet esineet. Hämmästyksensä yleensä valtaisa, kun kuvan pieni esine onkin kasvanut suuren suureksi — tai päinvastoin. Kiireinen tai laiska katsoja jää kuitenkin paljosta paitsi, jos hän jättää lukematta näyttelyvitriinien monisanaiset tekstit. Paikoitellen tuntui, että katsojalla oletettiin olevan vankat perustiedot maamme esihistoriasta — tai ainakin, että asiat kykenisi omaksumaan kertalukemalta.

Näyttelyä hallitsevat esineet; vaikutelma esihistoriasta on suorastaan materialistinen. Esineitä käyttäneet ihmiset, asumukset ja ympäristön saa katsoja itse kuvitella mielessään. Rajoja mielikuvitukselle ei aseteta; rekonstruktioita on harvassa. Pienoismallit ja dioraamat olisivat auttaneet omaksumaan näyttelyssä tarjottua valtaisa tietomäärää ja onnistuneet kenties oikomaan virheellisiä mielikuvia entisaikojen ihmisten elämästä. Näyttely on kolmiulotteinen esihistorian oppikirja: tieteellinen ja hyvin kirjoitettu, mutta kuivahko.

Tutkimusmenetelmiä tai -ongelmia ei juuri esitellä, vaikka ne voisivat ehkä kiinnostaa yleisöä enemmänkin. Kuvat kaivausalueista saavat arkeologien sormet varmaan syyhyämään, mutta tavalliselle katsojalle ne eivät ilman selityksiä avaudu. Myös oikea reitin valinta näyttelysalissa tuotti toisinaan vaikeuksia. Itse koin parhaaksi tavaksi kulkea näyttelysalissa siksakkia, koska siten käytävän toiselle

puolen sijoitetut vitriinit uskomuksista ja käden taidoista saivat kronologian, typologian ja topografian elämään — luuranko sai lihaa ympärilleen. Käytäntö toimii kivikauteen tutustuttaessa, mutta rautakausi ei ole yhtä selkeä kokonaisuus.

Pyyntikulttuurien uskomukset, hautaustavat, taidokas käsityö hienojen esineiden kanssa kertovat näyttelyssä oivallisesti sen miten kivikauden kansa eleli. Lähtökohtana ovat paikalliset kulttuurit, joihin tulvi vaikutteita läheltä ja kaukaa. Rautakauden kylän asukas esitellään osana laajempaa kokonaisuutta, Euroopan vaikutuspiiriä. Samalla selkeä kuva pirstoutuu. Esineiden taustatietona olevat Euroopan historian tapahtumat eivät aina auta ymmärtämään tavallisen rautakauden ihmisen elämää. Esineistö on esillä enimmäkseen löytökokonaisuuksina, hautalöytöinä. Vaikka niitä täydentävät arkielämän kuvaukset ja käsityötaiteiden esittely, on kuva rautakauden kulttuurista kaukana kivikauden kulttuurin esittelyn selkeydestä.

Rautakauden pelastavat muinaispuvut. Tekstejä tuskin muistaa lukea, kun kankaanpalat ja pronssikorut vievät mukanaan. Ei ole vaikeaa kuvitella ihmisiä näihin vaatteisiin tai tutkijaa kokoamassa tätä palapeliä. Yhtä hurrakseen oli tutustua Leväluhdan ihmisuhreihin. Vaikka miekoissa, koruissa ja keramiikka-astioissa on myös ihmisen käden jälki, ne eivät puhuttele katsojaansa, eivätkä houkuta tutustumaan tarkemmin jos ne ovat vitriineissä esillä siisteissä riveissä, kaukana entisaikojen todellisuudesta. Esineillä olisi meille paljon kerrottavaa, jos niille vain annettaisiin tilaisuus puhua.

THE EARLIEST SETTLEMENT IN SCANDINAVIA -symposiumi Ystadissa 10.–13.11.1994

Heikki Matiskainen

Lundin yliopiston arkeologian prof. Lars Larssonin aloitteesta järjestettiin yllämainittu symposium Ystadissa. Tarkoituksena oli luoda yhteenveto Skandinavian ja Itämeren ympäristön deglasiation jälkeisestä asutuksesta. Kokoukseen osallistui 25 tutkijaa; arkeologiensa ohessa paikalla oli muutama kvartaärigeologi ja eläintieteilijä.

Lounais-Skandinavian asutushistoriassa keskityttiin myöhäispaleoliittikumien ja varhaismesoliittikumien löytöjen ajoitukseen ja rinnastukseen Myöhäis-Veikselin interstadiaali/stadiaalisyndroomaan. Ekonomiset kysymykset olivat esillä ja erikoisesti **Ronnie Liljegrenin** synteesi Etelä-Skandinavian fossiilijäätöiden yhdistämisestä ihmisen ilmaantumiseen alueelle, herätti mielenkiintoista keskustelua. **Anders Fischer** esitteli AMS-ajoituksia varhaisesta jätefaunasta, joista saadut iät olivat yllättävän nuoria keskimäärin. Mahdollista onkin, että Ahrensburgin ruotokärkeä on liian systemaattisesti yhdistetty nuoremmalle Dryas-kaudelle. Niiden käyttö lienee jatkunut kauas preboreaalikaudellakin. **Svante Björck** esitteli loistavan synteessin rannansiirtymisestä ja Itämeren lasku-uoman muutoksista Etelä-Skandinaviassa Myöhäis-Veikseli- ja Varhais-Flanderikaudella. **Lars Larsson** on koonnut uusia myöhäispaleoliittisia löytöjä Etelä-Ruotsista Hampurin kompleksin ajalta n. 12 500–12 000 BP.

Sveinung Bang-Andersen käsitteli Etelä-Norjan asutuksen alkua n. 12 000–11 000 BP. Alkuperä lienee hautautunut Pohjanmeren matalikoille, josta ihmiset siirtyivät tuolloin kui-

vana olleelta tasankoalueelta nykyiseen rannikkovuoristoon peuralaumojen vuotuis kieron mukaan. **Lars Forsberg** on tutkinut Norrlannin varhaisasutusta, josta varhaisimmat ajoitukset ovat yli 8000 BP, (Vilhelminassa jopa 8800 BP). Mikrosäle-esineet ja kölikaapimet ovat tyyppiesineitä 7200–6000 BP, myöhemmin asuinpaikat ovat kvartsi- ja kalkkivaltaisempia.

Romuald Schild esitelmöi Puolan mesoliittisesta kiviltauksesta. Puolasta on löydetty katkeamaton asutus nuoremmalta Dryaskaudelta halki preboreaalikauden 14C-ajoitussarjan mukaisesti. Ongelmia tuottaa 14C-kalibraatiokäyrässä oleva "tasanne" n. 10 800–10 500 BP. **Zofia Sulgostowska** esitteli mielenkiintoisen Tokowon asuinpaikan Veikseljoen itäpuolella, Pohjois-Puolassa. Aineisto on hyvin yhtenäinen Itä-Baltian ja Kundan asuinpaikkamateriaalin kanssa. Muuten samanikäistä mesoliittikumia Puolassa leimaa Maglemose-Duvensee -rinnasteinen Komornica-kompleksi.

Ilga Zagorska on tutkinut Latvian varhaisasutusta, ja mahdollista on, että täältä on toistaiseksi löydettävissä Suomea lähimmät nuoremmat Dryaksen aikaiset Ahrensburg-kompleksin löydöt. **Mikhail Zhilin** teki yhteenvetona Volga-Oka -alueen mesoliittisista komplekseista, jotka ajoittuvat preboreaalikaudelle n. 9500 BP. Ylä-Volgan Myöhäis-Swiderien on ulottunut Itä-Baltiaan ja mahdollisesti Suomeen asti.

Esitelmät julkaistaan *Acta Archaeologica Lundensia* -sarjassa.

SUOMEN ARKEOLOGISEN SEURAN JÄSENKYSELY TYÖLLISYYSTILANTEESTA JA SUOMALAISEN ARKEOLOGIAN TAVOITTEISTA

Suomen Arkeologisen Seuran vuosikokouksessa 11.2.1995 päätettiin tehdä jäsenkysely seuran jäsenten suhtautumisesta työllisyyteen ja alan yleisiin tavoitteisiin.

Kyselyn tavoitteena on kartoittaa jäsenten näkemyksiä omasta roolistaan ja tulevaisuudestaan sekä toimintamahdollisuuksistaan suomalaisena arkeologina. Tavoitteena on myös keskustelun vilkastuttaminen ja arkeologien ammatillisten toimintamahdollisuuksien parantaminen. Kyselystä saadaan pohjaa seuran mahdollisille tuleville kommenteille muinaismuistohallinnon hajauttamisesta.

Arkeologisin terveisin,

Leena Lehtinen
Savonlinna
p. 957-571 725

Hilikka Oksala
Turku
p. 921-233 1518

Kysymyksiä arkeologien työllisyydestä:

1. Vastaajan

ikä:

sukupuoli:

tutkinto:

2. Oletko ollut työttömänä arkeologisen urasi aikana ?

Jos vastasit kyllä, milloin ja kuinka kauan ?

3. Mitkä katsot olevan työttömyyteesi johtaneet syyt ?

5. Kuinka olet pyrkinyt vaikuttamaan työllistymiseesi ?

6. Pitäisikö Suomen Arkeologisen Seuran mielestäsi pyrkiä vaikuttamaan suomalaisten arkeologien työllisyystilanteeseen, ja miten ?

7. Katsotko, että arkeologien työhönottaminen tapahtuu demokraattisesti?

8. Jos vastasit ei, miten mielestäsi tilannetta voitaisiin korjata ?

9. Pitäisikö Suomen Arkeologisen Seuran mielestäsi pyrkiä vaikuttamaan suomalaisten arkeologien työllisyystilanteeseen tai muihin työhön liittyviin kysymyksiin (palkkaus, työolosuhteet jne.) ja miten?

10. Muita ideoitasi arkeologien työttömyyden hoitamiseksi.

Kysymyksiä ja mielipiteitä suomalaisen arkeologian tavoitteista:

1. Mitkä ovat mielestäsi Suomen arkeologian/arkeologien ensisijaiset tehtävät ja päämäärät ?
2. Kuinka realistisina pidät niiden toteutumista – ja millä edellytyksillä ?
3. Kenen pitäisi ne toteuttaa ?
4. Mitä toivot omalta työltäsi ja uraltasi suomalaisena arkeologina ? Oletko mielestäsi saavuttanut niitä päämääriä, joita olet ammatillisesti itsellesi asettanut ?
5. Ovatko koulutuksessasi saamasi valmiudet vastanneet käytännön työn vaatimuksia ?
6. Jos vastasit ei, missä asiassa koulutuksen antamat valmiudet ja työn asettamat vaatimukset ovat ristiriidassa ? Miten tilanne voidaan mielestäsi parhaiten korjata ?
7. Kuinka arkeologinen työnjako pitäisi sinun mielestäsi järjestää Suomessa ? Mihin organisaatioon/organisaatioihin arkeologisten virkojen perustaminen tulisi suunnata ?

KIITOS VASTAUKSESTASI. TIEDOT KÄSITELLÄÄN LUOTTAMUKSELLISENA. TULOSTEN YHTEENVEDOSTA TIEDOTETAAN JÄSENISTÖLLE.

Toimita vastauksesi 27.3.1995 mennessä osoitteella:

Leena Lehtinen

Savonlinnan maakuntamuseo

Riihisaari

57130 SAVONLINNA

KUTSU

**Suomen arkeologinen seura ry:n sääntömääräinen
kevätkokous pidetään arkeologian päivien yhteydessä
Oulun Nallikarissa iltapuolella 7. huhtikuuta 1995.**

Tarkempi aika ja paikka riippuvat arkeologian päivien ohjelmasta.

Kaikki jäsenet voivat osallistua kokouksen esityslistan laadintaan.
Esillä ovat ainakin suhteiden hoito Baltian maiden arkeologisiin
seuroihin - Liettuaan on juuri perustettu uusi seura - ja seuran
suhteet arkeologian harrastajiin.

Ottakaa ehdotuksinenne yhteyttä hallituksen jäseniin.

Tervetuloa!

Suomen arkeologinen seura ry:n hallitus

UUSI FENNOSCANDIA ARCHAEOLOGICA XI (1995) ON ILMESTYNYT!

Sisällys:

Articles:

Mirja Miettinen, Recent discoveries of Eastern Bronze Age materials from Jepua on the Gulf of Nothnia

Nikolai A. Makarov, Portages of the Russian North: Historical geography and archaeology

J.-P. Taavitsainen, Liisa Ikonen & Aleksandr Saksa, On early agriculture in the archipelago of Lake Ladoga

Anne Vikkula, Sirikka-Liisa Seppälä & Terttu Lempiäinen, The Ancient field of Rapola

Heiki Valk, Neighbouring but distant: Rural burial traditions of Estonia and Finland during the Christian period

Notes and news:

E. M. Kolpakov & E. N. Ryabtseva, A new type of Chud burial construction

Discussion:

Leo S. Klejn, Overcoming national romanticism in archaeology

Gleb Lebedev, Slavs and Finns in Northwest Russia revisited

Alexandr Panchenko, Nicholas Petrov & Adrian Selin, "Language replacement" by Priit Ligi

Bruce G. Trigger, Ethnicity: An appropriate concept for archaeology?

Priit Ligi, "Active Slavs" and "Passive Finns": A reply

Valter Lang, Priit Ligi in memoriam

Book review:

Hannu Valtonen, Lapin lentokonehylyt. Yli 20 vuotta pohjoista lentokonearkeologiaa, Keski-Suomen ilmailumuseon julkaisuja 4, Jyväskylä (Gummerus) 1993. By *Richard A. Gould*

Hinta: 95 mk (seuran jäsenet 60 mk)

Myynti: Tiedekirja, Kirkkokatu 14, 00170 Helsinki. Puh: 90-635 117.

Kristiina Korkeakoski-Väisänen (TY arkeologian osasto, Henrikinkatu 2, 20500 Turku)

Petri Halinen (Museovirasto, PI 913, 00101 Helsinki)

YLIPISTOPAINO
PIKAPAINO

1995